Chapter 8
తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటి - చారిత్రక పరిణామాలు

ఏర్పాటు మరియు ఒప్పందాలు

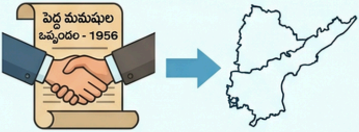

పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం ద్వారా చట్టబద్ధ సంస్థగా ఏర్పాటు

లక్ష్యాలు మరియు ప్రయోజనాలు

ఆర్థిక అంశాలు

విద్యాపరమైన అంశాలు

తెలంగాణ ప్రజల భయాలను పోగొట్టడం మరియు సామరస్యం

ప్రజల వాణి - శాసన హోదా

చట్టబద్ధ కమిటీగా ఏర్పాటు

కీలక సమస్యలు - నిర్లక్ష్యం

నిరంతర నిర్లక్ష్యం

నిధుల మళ్లింపు

వీడవలసిన కాలపరిమితి - రద్దు

1969
జై తెలంగాణ ఉద్యమం

1972
జై ఆంధ్ర ఉద్యమం

1973 లో
రద్దు

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision

చారిత్రక నేపథ్యం & స్ఫూర్తి

అంతర్జాతీయ స్ఫూర్తి

- 1707: స్కాట్లాండ్ + ఇంగ్లాండ్ విలీనం → గ్రేట్ బ్రిటన్ ఏర్పాటైంది
  న కమిటీ
- స్కాట్లాండ్ ప్రజల రక్షణ కోసం
- బ్రిటిష్ పార్లమెంట్ ద్వారా ✅ Scottish Standing Committee ఏర్పాటు
- 2014 సెప్టెంబర్ 18: ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ
  ✅ 55.33% ప్రజలు బ్రిటబ్రిటన్‌లోనే కొనసాగాలని నిర్ణయం
- 1921: గ్రేట్ బ్రిటన్ + ఉత్తర ఐర్లాండ్ → U.K. ఏర్పాటైంది

జాతీయ స్ఫూర్తి

లక్ష్యం

- 1949: రాయలసీమ అభివృద్ధి కోసం ✅ కరువు ప్రభావిత
  ✅ “Ceeded District Economic Development Board” ఏర్పాటు
- 1953 అక్టోబర్ 1: ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఆవిర్భావంతో ❌ ఈ బోర్డు రద్దు

ఎస్.ఆర్.సి పరిశీలన

- 1953 డిసెంబర్ 22: Jawaharlal Nehru ప్రభుత్వం
- States Reorganisation Commission ఏర్పాటు — Fazl Ali నాయకత్వం

ప్రాంతీయ సంఘాల ఆలోచన

- Bidhan Chandra Roy → పశ్చిమ బెంగాల్ + బీహార్ కలిపి
- S.K. Sinha ✅ “ప్రాంతీయ సంఘాలు” ఏర్పాటు సూచన
- అభివృద్ధి కోసం
- 📌 ఇది కూడా ఒక ముఖ్య స్ఫూర్తి

గుర్తుంచుకోండి

- ➡ అంతర్జాతీయ నమూనాలు ➡ రక్షణ వ్యవస్థల ఆలోచన
- ➡ జాతీయ ఉదాహరణలు ➡ ప్రాంతీయ అభివృద్ధి
- ➡ SRC పరిశీలనలు ➡ ప్రాంతీయ కమిటీలకు ప్రేరణ

📘 కమిటీ నిర్మాణం & పనితీరు (TRC)

సభ్యులు (మొత్తం 20 మంది)

✔ 9 జిల్లాల నుంచి → 9 మంది ఎమ్మెల్యేలు

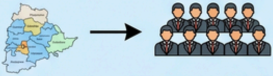

✔ 6 మంది ఎమ్మెల్యే/ఎంపీలు (తెలంగాణ ఎమ్మెల్యేలచే ఎన్నిక)

✔ 5 మంది శాసనసభ్యులు కాని వారు

✔ తెలంగాణ మంత్రులందరూ → పదవీరీత్యా సభ్యులు

చైర్మన్ & డిప్యూటీ చైర్మన్

👉 105 మంది తెలంగాణ ఎమ్మెల్యేలు → బహిరంగ ఓటింగ్ ద్వారా ఎన్నిక

👉 గవర్నర్ నోటిఫికేషన్ ఇస్తారు ధ్రప్రదేశ రాష్ట్ర

👉 అసెంబ్లీ సభ్యత్వం పోతే → పదవి పోతుంది

👉 ప్రత్యేక మెజారిటీతో తొలగింపు సాధ్యం

మొదటి నాయకత్వం

👤 K. Achyuta Reddy

👉 కాంగ్రెస్ (63 ఓట్లు)

👉 Ravi Narayana Reddy (22 ఓట్లు) పై విజయం

👤 Masuma Begum

👉 తొలి డిప్యూటీ చైర్ పర్సన్ (ఏకగ్రీవం)

సమావేశాలు & ఉపసంఘాలు

✔ అసెంబ్లీ భవనంలో → రహస్య సమావేశాలు

✔ కోరం → 1/3

📜 "Note on Safeguards" ప్రకారం

👉 ప్రతి 10 ఏళ్లకు సమీక్ష

📊 3 స్థాయి ఉపసంఘాలు

- ✔ స్థానిక పాలన & ప్రజారోగ్యం
- ✔ విద్యా విషయాలు
- ✔ అభివృద్ధి విషయాలు

👉 ప్రతి ఉపసంఘం → 9 సభ్యులు

👉 కోరం → 4 మంది

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

'తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ (TRC): అధికారాలు, విధులు & రద్దు

అధికారాలు & విధులు (TRC)

✓ వ్యవసాయ భూముల అమ్మకాలపై నియంత్రణ (TRC ఆమోదం తప్పనిసరి) APPROVED

వ్యవసాయ భూముల అమ్మకాల నియంత్రణ – TRC ఆమోదం అవసరం

✓ తెలంగాణకు సంబంధించిన ప్రాంతీయ బిల్లులు
- 👉 అసెంబ్లీలో ప్రవేశపెట్టే ముందు TRC ఆమోదం
- 👉 సందిగ్ధతలో → గవర్నర్ తుది నిర్ణయం

- ✓ ప్రణాళిక & అభివృద్ధి
- ✓ స్థానిక సంస్థలు
- ✓ విద్యా అభివృద్ధి & ప్రవేశాలు
- ✓ మద్యపాన నిషేధం
- ✓ చిన్నతరహా పరిశ్రమలు
- ✓ ఉద్యోగ నియామకాలపై పరిశీలన

TRC చర్యలు

1961–63

👉 "తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ పథకాలు"

Osmania University కు 3 కోట్లు

నిధులు → విద్యుత్ బోర్డ్ బాండ్లు (10 ఏళ్లు)

✓ వడ్డీతో అభివృద్ధి పనులు

నిర్లక్ష్యం & పోరాటం

K. Achyuta Reddy
👉 అన్యాయాలను ప్రశ్నించగా → అడ్డంకులు

Hayagrivachari
👉 ఫిర్యాదులను పట్టించుకోలేదు

1964 👉 తెలంగాణ స్కూళ్లలో ఉపాధ్యాయుల కొరత
👉 TRC → మిగులు నిధులు వాడాలని సూచన

❌ ప్రభుత్వం → "నిధులు లేవు" అని తప్పుడు నివేదిక
👉 కానీ గవర్నర్ వెల్లడన:
✓ 1961–66 మధ్య 30.54 కోట్ల మిగులు నిధులు

👉 రెవెన్యూ మిగులు విషయంలో వివాదం
✓ TRC → మిగులు చూపాలి
✓ ప్రభుత్వం → మూలధన లోటు తీసివేయాలి

❌ రద్దు (1973)

1969 → జై తెలంగాణ ఉద్యమం

1969 ఏప్రిల్ 11 Indira Gandhi
👉 అష్టసూత్ర పథకం (TRC అధికారాల పెంపు)

1972 👉 సుప్రీంకోర్టు → ముల్కీ నిబంధనలు చట్టబద్ధం
👉 ఆంధ్రలో "జై ఆంధ్ర" ఉద్యమం

1973 సెప్టెంబర్ 21 👉 కేంద్రం "ఆరు సూత్రాల పథకం" ❌
❌ ముల్కీ నిబంధనలు + TRC → రద్దు

గుర్తుంచుకోండి (TRC)

➡ TRC = తెలంగాణ హక్కుల రక్షణ యంత్రాంగం
➡ అమలు లోపాలు = ఉద్యమాలకు కారణం
➡ 1973 = TRC ముగింపు

, Follow **TelanganaWEB** for more Learning & Revision.

Chapter 9

తెలంగాణ పరిరక్షణల ఉల్లంఘనలు

నవంబర్ 1, 1956న ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడిన తర్వాత

పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం ద్వారా తెలంగాణకు కల్పించిన పరిరక్షణలు ఏ విధంగా ఉల్లంఘనలకు గురయ్యాయో ఈ పాఠ్యాంశం వివరిస్తుంది

పరిరక్షణల ఉల్లంఘనలు - కారణాలు

నీళ్లు

సీమాంధ్ర దంట్ అంకదు చివాత్పూన, అవ్యా

- సీమాంధ్ర పాలకుల ఆధిపత్యం
- దోపిడీ
- అసమాన పంపిణీ

నియామకాలలో

రెబాడింద్ జభ్ మాక్కల్, నిద, సీమంధ్ర ఈళిచుతన్న తేలుదు

- సీమాంధ్ర పాలకుల ఆధిపత్యం
- స్థానిక ఉద్యోగాలు నిరాకరణ
- అసమానతలు

నిధులు

నిధుల హ్రెకిసూయ తెలంగాణకు సీమాంధ్ర రిఈుధ ఆర్ధ దోపిడీ

- నిధుల మళ్లింపు
- ఆర్థిక దోపిడీ
- నిధుల వినియోగంలో వివక్ష

ఒప్పందాల పట్ల చిత్తశుద్ధి లేమి

తెలంగాణ ప్రజల్లో తీవ్ర అసంతృప్తి

చారిత్రాత్మక 1969 ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమం

- ప్రజల ఆందోళన
- తెలంగాణ రాష్ట్రం కోసం పోరాటం

ప్రత్యేక తెలంగాణ

, Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం - 8 కీలక అంశాలు

(ఫిబ్రవరి 20, 1956 - ఢిల్లీ, హైదరాబాద్ హౌజ్)

1. కేంద్రీయ, సాధారణ వ్యయం పోను

తెలంగాణ మిగులు ఆదాయాన్ని ఆ ప్రాంతానికే ఖర్చు చేయాలి.

2. విద్యావకాశాలు స్థానికులకే;

విద్యా సదుపాయాలు పెంచాలు పెంచాలి.

3. భవిష్యత్ ఉద్యోగ నియామకాలు

జనాభా దా మాషాలో జరగాలి.

4. తెలంగాణ ఉద్యోగాలకు ముల్కీ

నిబంధనలు పాటించాలి.

5. వ్యవసాయ భూముల అమ్మకాన్ని

ప్రాంతీయ మండలి నియంత్రించాలి.

6. ప్రాంతీయ మండలి ఏర్పాటు (20

మంది సభ్యులు: 9 ఎమ్మెల్యేలు, 6 శాసనసభ్యులు/ఎంపీలు, 5 బయటివారు).

7. మంత్రివర్గంలో జనాభా నిష్పత్తి వాటా;

హోం, ఆర్థిక, రెవిన్యూ, రెవిన్యూ, ప్రణాళిక, పరిశ్రమలు, వాణిజ్యంలో రెండు శాఖలు తెలంగాణకు.

సీఎం ఆంధ్ర వారైతే డిప్యూటీ సీఎం తెలంగాణకు

CM ఆంధ్ర → డిప్యూటీమ (లేదా వైస్-వెర్సా).

8. 1962 వరకు ప్రత్యేక హైదరాబాద్

8. 1962 వరకు ప్రత్యేక హైదరాబాద్ ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ (PCC) కొనసాగింపు.

అదనపు అంశాలు (SRC చట్టం)

(SRC చట్టం సెక్షన్ 108(2) ప్రకారం ప్రాజెక్టులు ఆపకూడదు, 115(7) ప్రకారం సర్వీసు నిబంధనలు నష్టపరచకూడదు, 115(5) ప్రకారం ఉద్యోగుల ఏకీకరణకు సలహా కమిటీ వేయాలి)

, Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision..

పరిపాలనా & రాజకీయ ఉల్లంఘనలు

ప్రాంతీయ మండలి కుదింపు

👉 చట్టబద్ధమైన అధికారాలుండాల్సిన 'ప్రాంతీయ మండలి'ని, కేవలం సలహాలు ఇచ్చే, ఆర్థిక భారం లేని 'ప్రాంతీయ కమిటీ'గా మార్చారు.

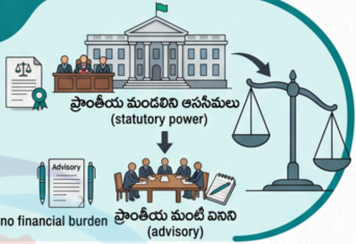

ఉపముఖ్యమంత్రి పదవి నిరాకరణ

👉 ముఖ్యమంత్రి సంజీవరెడ్డి తెలంగాణకు ఉపముఖ్యమంత్రి పదవిని 'ఆరోవేలు' అని వ్యాఖ్యానించి నిరాకరించారు. కీలక శాఖలను ముక్కలు చేసి తమవద్దే ఉంచుకున్నారు.

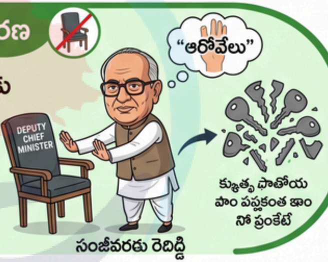

పి.సి.సి (PCC) రద్దు

👉 1962 వరకు ఉండాల్సిన తెలంగాణ కాంగ్రెస్ కమిటీని 1957లోనే ఏపీసీసీలో విలీనం చేసి తెలంగాణ రాజకీయ అస్తిత్వాన్ని దెబ్బతీశారు.

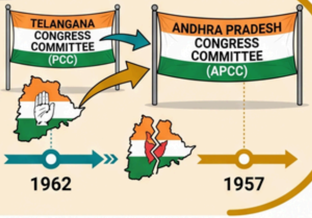

, Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

సాగునీటి రంగంలో వివక్ష (ప్రాజెక్టులు & నీటి వాటాలు)

రావాల్సిన **1050 TMC**ల నీటికి గాను

1050 TMCల → తెలంగాణకు దక్కింది కేవలం **288 TMCలు**

(వాడుకున్నది సుమారు **197 TMC**లు మాత్రమే).

నిలిపివేసినవి:

దేవునూరు (38 TMC) ✗

ఇచ్చంపల్లి (350 TMC) ✗

కుదించినవి:

పోచంపాడు (శ్రీరాంసాగర్): **260 TMCల** నుంచి **66 TMC**లకు **66 TMC**లకు కుదించారు.

26 జూలై, 1963న నెహ్రూ శంకుస్థాపన చేసినా, **రూ. 40.10 కోట్ల** వ్యయానికి 1968 నాటికి ఖర్చు చేసింది కేవలం **రూ. 7.77 కోట్ల** మాత్రమే.

నాగార్జునసాగర్ (నందికొండ):

1951 ఖోస్లా కమిటీ, 1955 డిసెంబర్ ప్రతిపాదనల ప్రకారం ఎడమ కాలువ కింద తెలంగాణకు **10 లక్షల ఎకరాలకు** బదులు **5.2 లక్షల ఎకరాలకే** కుదించారు.

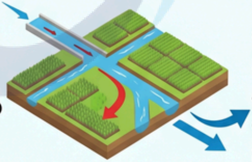

ఆంధ్రలో **3.1 లక్షల** ఎకరాలకు అదనంగా నీరిచ్చారు.

ఖర్చుల వ్యత్యాసం:

1968 నాటికి నాగార్జునసాగర్ కుడికాలువ (ఆంధ్ర)పై **రూ. 37.80 కోట్లు**, ఎడమ కాలువ (తెలంగాణ)పై కేవలం **రూ. 26.53 కోట్లు** ఖర్చు చేశారు.

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision

తెలంగాణపై వివక్ష: వ్యవసాయం, విద్యుదీకరణ, భూమి శిస్తు

వ్యవసాయ ఖర్చులు (1956-68)

ఆంధ్రలో ఖర్చు రూ. 35.43 కోట్లు

తెలంగాణలో ఖర్చు రూ. 15.66 కోట్లు

సాగుభూమి ప్రకారం 5:4 నిష్పత్తిలో రూ. 21.36 కోట్లు ఖర్చు చేయాలి.

వ్యవసాయ పరికరాలు & ఎరువులు (1966-67)

	ఏపీ	టీఎస్
ఇనుపనాగళ్లు	40,926	13,136
పంపులు	56,873	31,724
ట్రాక్టర్లు	2,269	643

ఎరువుల్లో తెలంగాణకు ఎప్పుడూ 9% - 33.5% మధ్యే దక్కింది.

పశు వైద్యశాలలు

ఏపీలో 733 vs. తెలంగాణలో 432

పశుసంపద సమానంగా ఉన్నా...

గ్రామీణ విద్యుదీకరణ (1956-68)

మొత్తం రూ. 38 కోట్లు

తెలంగాణకు దక్కింది రూ. 10 కోట్లే

రెండవ ప్రణాళిక

ఏపీ: 2072 గ్రామాలు

టీఎస్ 490

మూడవ ప్రణాళిక

ఏపీ: 1452 గ్రామాలు

టీఎస్ 370

భూమి శిస్తు పెంపు (1962 & 1967 సవరణలు)

ఆంధ్రలో భూమి శిస్తు తగ్గగా

తెలంగాణలో 9 జిల్లాల్లో భారీగా పెంపు (మొత్తం రూ. 18 లక్షలు)

*Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

ఉద్యోగాలు - ముల్కీ నిబంధనల ఉల్లంఘన & ఏకీకరణ అన్యాయాలు

చట్టాలు:

ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల (నివాస అర్హత) చట్టం-1957
రాష్ట్రపతి ఆమోదం: 7 డిసెంబర్,1957

→ ఏపీ నిబంధనలు 1959లో జారీ అయ్యాయి

అక్రమ నియామకాలు:

1,730 మ్మ్6యి

1965 నాటికి తెలంగాణలో అర్హులున్నా, మే 1968 } 2,500 ఆంధ్రా టీచర్లు

1968 నాటికి **1,730** మినహాయింపులతో స్థానికేతరులను నియమించారు.

జీ.ఓ 36 & కోర్టులు:

19.1.1969 అఖిల పక్షం → 21.1.1969 **జీ.ఓ 36** దీని ప్రకారం స్థానికేతరులను బదిలీ చేయాలి. → 3 అక్టోబర్ 1972 ముల్కీ నిబంధనలు రాజ్యాంగబద్ధం. → 30 డిసెంబర్, 1972 **కొత్త చట్టం:** (జంటనగరాల్లో **డిసెంబర్ 1977**, జిల్లాల్లో **డిసెంబర్ 1980** వరకు)

సర్వీసుల ఏకీకరణ:

11 ఏళ్లయినా తాత్కాలిక లిస్టు కూడా రాలేదు.

PWD శాఖ:

Junior Supervisors → AE
1963/1964 పదోన్నతులు
కేంద్రం ✗ హైకోర్టు ✗
హైకోర్టు మరియు కేంద్రం (1965) తప్పుబట్టాయి.

విద్యుత్ బోర్డు:

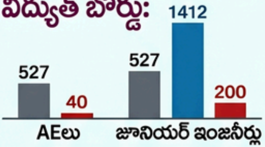

విద్యాశాఖ:

తెలంగాణ టీచర్లను 154-275 స్కేలు బదులు **85-175** స్కేలులో నియమించారు.

థర్డ్ క్లాస్ ఆంధ్రులకు వించమ్మల లెక్చరర్లుగా నియమించారు.

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision

మిగులు నిధులు & భూ బదలాయింపు

మిగులు నిధుల నిర్ధారణ

"ఖర్చులు 2:1 లో భరించాలనలన్న సూత్రాన్ని తుంగలో తొక్కారు"

8 ఫిబ్రవరి, 1968న బ్రహ్మానంద రెడ్డి, చొక్కారావు సమావేశమయ్యారు (17 జూన్, 1968 లేఖ)

1.11.1956 నుంచి 31.3.1968 వరకు

కె. లలిత్ కమిటీ (నియామకం: 24 జనవరి, 1969)	జస్టిస్ వశిష్ట భార్గవ కమిటీ (ఏర్పాటు: ఇందిరాగాంధీ అష్టసూత్ర పథకం, ఏప్రిల్ 11, 1969. నివేదిక: 1969 నవంబర్)	ప్రొఫెసర్ సి.హెచ్. హనుమంతరావు లెక్క	ప్రాంతీయ కమిటీ లెక్క
రూ. 34.09 కోట్లు	రూ. 28.34 కోట్లు	రూ. 117.45 కోట్లు	రూ. 107.13 కోట్లు

వ్యవసాయ భూముల అమ్మకం

TRC తెచ్చిన బిల్లును కేంద్రం పక్కనపెట్టడంతో పాత చట్టానికే మార్చి 7, 1969న ఆమోదం లభించింది.

Conclusion

ఫజల్ అలీ కమీషన్ నాడే హెచ్చరించినట్లు కేంద్ర ప్రభుత్వ ప్రత్యక్ష పర్యవేక్షణ లేకపోవడం వల్లే రక్షణలు ఉల్లంఘనకు గురయ్యాయి. స్కాటిష్ డివల్యూషన్ లేదా శ్రీబాగ్ లాంటి ఒప్పందాలు చట్టబద్ధమైన ఫలితాలను ఇవ్వలేవని, ఆంధ్ర పాలకుల ఆధిపత్యం తెలంగాణ మనుగడనే ప్రమాదంలోకి నెట్టిందనే చారిత్రక సత్యానికి ఈ పరిణామాలే సాక్ష్యం. ఈ ఉల్లంఘనల పరంపరే అంతిమంగా 1969 ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమానికి బీజం వేసింది.

చాప్టర్ 10 తెలంగాణ ఉద్యమం

ముఖ్య కారణాలు

- 1956 రాష్ట్రాల ఏర్పాటు (కేవలం భాష ఆధారంగా)

- బ్రిటిష్ పాలిత ప్రాంతాల ఆధిపత్యం

- చారిత్రక, సామాజిక, ఆర్థిక వ్యత్యాసాలు

- తెలంగాణ ప్రాంతానికి తీవ్ర అన్యాయం

తక్షణ ఫలితాలు

- భాష ఒక్కటే ప్రజలను కలిపి ఉంచలేదని రుజువు

- భారతదేశం వ్యాప్తంగా ప్రాంతీయ అస్తిత్వ ఉద్యమాలు ఊపందుకున్నాయి

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

ఫజల్ అలీ కమీషన్ (SRC) – చారిత్రక గేషధ్యం

రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణకు మార్గదర్శి (1953–1955)

1 నేపథ్యం

- స్వాతంత్ర్యానంతరం రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ అవసరం
- 1956లో రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ
- ప్రభావం:
  - కొన్ని ప్రాంతాల్లో అసంతృప్తి
  - ప్రత్యేక రాష్ట ఉద్యమాలు
- ఫలితం:
  - 1968–72 తెలంగాణ ఉద్యమం

2 కమీషన్ ఏర్పాటు

- నియామకం:
  - 28 డిసెంబర్ 1953
- అధ్యక్షుడు:
  Fazl Ali
- కమీషన్ పేరు:
  - States Reorganisation Commission
- నివేదిక:
  - 30 సెప్టెంబర్ 1955

3 అధ్యయన విస్తృతి

- 38,000 మైళ్లు ప్రయాణం
- 9,000 మందితో చర్చలు
- 1,52,250 పత్రాలు స్వీకరణ
- 2,000 పత్రాల లోతైన విశ్లేషణ

4 ప్రధాన సూచనలు

- ముఖ్య హెచ్చరిక:
  - ముఖ్య హెచ్చరిక:
  - 👉 "భాష ఒక్కటే ప్రాతిపదిక కాకూడదు"
- సూచనలు:
  - ప్రాంతీయ చరిత్రను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి
  - సామాజిక & ఆర్థిక అసమానతలు చూడాలి

5 పర్యవసానాలు

- ❌ సూచనలు పక్కన పెట్టడం
- ⚠ ఫలితాలు:
  - ప్రాంతీయ అసమానతలు పెరుగుదల
  - ఆధిపత్య వర్గాల పెత్తనం
- 🔥 దీని ఫలితం: • తెలంగాణ ఉద్యమానికి దారితీసింది

6 ప్రాంతీయ ఉద్యమాలు

- ప్రత్యేక రాష్ట్రాల కోసం పోరాటాలు:
  - పంజాబ్
  - జార్ఖండ్
  - తెలంగాణ
  - గూర్ఖాలండ్
  - మహారాష్ట్ర
  - ఉత్తరాంచల్
  - ఛత్తీస్‌గఢ్

✨ సంక్షిప్తంగాంగా: "SRC సూచనలు → నిర్లక్ష్యం → ప్రాంతీయ ఉద్యమాలు"

👉 రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణలో కీలక మలుపు – SRC

📌 ఇంకా ఇలాంటి చరిత్ర పోస్టర్ల కోసం ఫాలో అవ్వండి

ప్రాంతీయ ఉద్యమాలు & కొత్త రాష్ట్రాల ఆవిర్భావం

(భారతదేశంలో రాష్టాల విభజన – ముఖ్య ఉదాహరణలు)

1 కొత్త రాష్టాల ఏర్పాట్లు

ముఖ్య రాష్ట్ర విభజనలు:

- బొంబాయి → గుజరాత్ & మహారాష్ట్ర (1960)
- పంజాబ్ → హర్యానా (1966)
  → హిమాచల్ ప్రదేశ్ (1971)
- మధ్యప్రదేశ్ → ఛత్తీస్‌గఢ్ (2000)
- ఉత్తరప్రదేశ్ → ఉత్తరాంచల్ (2000)
- బీహార్ → జార్ఖండ్ (2000)

2 విశ్లేషణ

ఎక్కువ రాష్టాలు ఏర్పడిన కారణం:

- భాషా భిన్నత్వం
- సాంస్కృతిక వైవిధ్యం

3 తెలంగాణ ఉద్యమ ప్రత్యేకత

భిన్నమైన పరిస్థితి:

ఒకే భాష → తెలుగు

అయినప్పటికీ విభజన

కారణాలు:

- చారిత్రక వైవిధ్యం
- ఆర్థిక వెనుకబాటు
- సామాజిక అసమానతలు
- సాంస్కృతిక తేడాలు

👉 భాష ఒక్కటే ఐక్యతకు సరిపోలేదు

4 కీలక అవగాహన

తెలంగాణ ఉద్యమం చూపిన సత్యం:

👉 "భాష మాత్రమే రాష్ట్ర ఐక్యతకు ఆధారం కాదు"

అవసరాలు:

- సమాన అభివృద్ధి
- సామాజిక న్యాయం
- ప్రాంతీయ గౌరవం

5 ఫలితాలు & పరిణామాలు

- బలవంతపు ఐక్యత స్థిరంగా ఉండదు
- ప్రాంతీయ గుర్తింపు కీలకం

6 ఫలితం: తెలంగాణా చైతన్యం

- తెలంగాణ → చైతన్యవంతమైన ఉద్యమ గడ్డ

✨ సంక్షిప్తంగా: "వైవిధ్యాలను నిర్లక్ష్యం → అసంతృప్తి → ప్రత్యేక రాష్ట ఉద్యమం"

👉 ప్రాంతీయ గౌరవం కోసం జరిగిన చారిత్రక పోరాటం

📌 ఇంకా ఇలాంటి ఎగ్జామ్ పోస్టర్ల కోసం ఫాలో అవ్వండి

రెబుశ్రాతిలే య అష్టం కంబీ చాను for Competitive Exam Aspirants

తెలంగాణ ఉద్యమం – అవగాహన & అపోహలు

తెలగాణ ఉద్యమం అద్యమంకాను పరిరవిష్ట (1968–69)

1 అపోహలు (Myths) ❌

కొందరి అభిప్రాయం:
- స్వార్థ రాజకీయ నాయకుల ఉద్యమం
- విచ్ఛిన్నకర ఉద్యమం

కారణం:
- సమగ్ర అధ్యయనాల లేమి
- బయటి రచయితల అపోహలు

o ఉద్యమం

2 వాస్తవం (Reality) ✓ ⚠

ఉద్యమం ప్రారంభించినవారు:
- విద్యార్థులు
- ఉద్యోగులు
- అధ్యాపకులు

కారణం:
- భూములు, వనరులు, ఉద్యోగాల దోపిడీ

తర్వాత నాయకత్వం: Marri Chenna Reddy

1969 మే: సేదస్సు → దోపిడీ విశ్లేషణ

3 చారిత్రక పోలిక

ఇటలీ ఉదాహరణ:
- ఉత్తర ఇటలీ → ఆధిపత్యం
- దక్షిణ ఇటలీ → వెనుకబాటు

గ్రాంసీక్కి అభిప్రాయం:

👉 ప్రాంతీయ అసమానతలను చారిత్రకంగా చూడాలి

4 భారతీయ దృష్టికోణం

B. R. Ambedkar

ప్రత్యేకత:
- ప్రాంతీయ ఉద్యమాలను ప్రాంతీయ ఉద్యమాలను ప్రజాస్వామికంగా అర్థం చేసుకున్నాడు

✨ సంక్షిప్తంగా: "అపోహలు ≠ వాస్తవం"

👉 "ప్రజల ఉద్యమం → నాయకత్వం తర్వాత వచ్చింది"

ముగింపు

తెలంగాణ ఉద్యమం:
- స్వార్థ రాజకీయ ఉద్యమం కాదు
- ప్రజల హక్కుల కోసం జరిగిన పోరాటం

చారిత్రక బోధన: 👉 ప్రాంతీయ అసమానతలు → ఉద్యమాలకు కారణం

👉 తెలంగాణ ఉద్యమం వెనుక నిజమైన చరిత్ర తెలుసుకోండి

📌 ఇంకా ఇలాంటి కాన్సెప్ట్ క్లారిటీ పోస్టర్ల కోసం ఫాలో అవ్వండి

Follow **TelanganaWEB** for more Learning & Revision.

'రక్షణల ఉద్యమం ఆవిర్భావం (1968) | పాల్వంచ ఘటన – తెలంగాణ ఉద్యమానికి నాంది

ప్రారంభం – పాల్వంచ ఘటన

స్థలం: పాల్వంచ (కొత్తగూడెం)

సమస్య:
- పవర్ స్టేషన్‌లో 1400 ఉద్యోగాలు
- 👉 తెలంగాణ వారికి కేవలం 200 మాత్రమే

అన్యాయం:
- 1968లో 175 స్థానికులను తొలగింపు

ఫలితం:
- స్థానికుల్లో ఆగ్రహం

ఎన్.జి.ఓ.ల ఆందోళన

నవంబర్ 1968

పాల్గొన్నవారు: తెలంగాణ స్థానిక ఉద్యోగులు
- హైదరాబాద్ నాన్-గెజిటెడ్ ఉద్యోగులు

డిమాండ్:
- ముల్కీ నియమాల అమలు

ఫలితం

- ✅ స్థానికుల భారీ మద్దతు
- ✅ స్థానికేతరుల తొలగింపు
- ✅ స్థానికులకు ఉద్యోగాలు

👉 రక్షణల అమలు ప్రారంభం

భావవ్యాప్తి

ముఖ్య నిర్ణయం: 👉 "సంఘటితంగా ఉంటేనే రక్షణలు సాధ్యం"

చర్యలు:
- ఖమ్మం జిల్లాకు చెందిన ఉద్యోగుల పర్యటన
- అన్ని జిల్లాల్లో ప్రచారం

సూచన:
- K. Ramasudhakar Raju → ప్రజల అమాయకత్వం వివరించారు

✨ **సంక్షిప్తంగా:** "అన్యాయం ➡️ ఆందోళన ➡️ సంఘటితం ➡️ విజయము"

📢 1968లో ప్రారంభమైన ఈ ఉద్యమం
👉 తెలంగాణలో పెద్ద ప్రజా ఉద్యమానికి బాట వేసింది

పాలకుల అహంకారం & నిర్లక్ష్యం (1968–69) | తెలంగాణ ఉద్యమానికి కారణమైన పరిపాలనా వైఫల్యం

1 అసెంబ్లీలో వెటకారం

Incident: తెలంగాణ మిగులు నిధులపై ప్రశ్న

CM's Response: పాత కోట్లా? కొత్త కోట్లా?

Meaning:
- ప్రజల సమస్యలపై నిర్లక్ష్యం
- అసెంబ్లీలో గౌరవం లేకపోవడం

2 లచ్చన్న సూచన – విఫలం

Gouthu Lachanna's Suggestion
- అక్రమ ఆంధ్ర ఉద్యోగులను వెనక్కి పంపాలి
- తెలంగాణ వారికి ఉద్యోగాలు ఇవ్వాలి

Problem:
- నిర్ణయం అంగీకరించినా అమలు కాలేదు ❌

Intervention:
- ఎం.టి. రాజు ఒత్తిడి

Result: ప్రభుత్వం వెనక్కి తగ్గింది

3 జనవరి 8 ఘటన (1969)

జనవరి 8

S. రఘువీరరావు, రామస్వామి, లక్ష్మీనారాయణ, జాఫర్ భాయ్, మహదేవ్ సింగ్, బాకర్ అలీ మీర్జా

CM's Response: "ఆలస్యమైతే ఏంది... మీరు వెళ్లండి"

Clarity: ప్రజా సమస్యల పట్ల నిర్లక్ష్యం

4 కోర్టులపై వ్యాఖ్య

ఎన్.జి.ఓ.లు కోర్టుకు వెళ్తున్న సందర్భం

CM's Comment:
- "కోర్టు ఫీజు పెంచితే వాళ్లే వెళ్లరు"

Fees

Meaning: న్యాయవ్యవస్థపై కూడా నిర్లక్ష్యం

5 రీజనల్ కమిటీ పోరాటం

J. చొక్కారావు

Problems:
- నిధుల మళ్లింపు
- ముల్కీ ఉల్లంఘనలు
- ప్రమోషన్లలో అన్యాయం

Result: ప్రభుత్వం స్పందించలేదు

సంక్షిప్తంగా

అహంకారం + నిర్లక్ష్యం → ప్రజా అసంతృప్తి → ఉద్యమం

అహంకారం → ప్రజా అసంతృప్తి → అగ్లా భాయ → ప్రారజేల్ మాగు

ఈ సంఘటనలు తెలంగాణ ఉదచ్యమానికి మంటలు రేపాయి

Lesson: ప్రజా సమస్యలను ప్రజా సమస్యలను నిర్లక్ష్యం చేస్తే ఉద్యమాలు తప్పవు

👉 తెలంగాణ ఉద్యమానికి దారితీసిన నిజమైన కారణాలు తెలుసుకోండి. 📌 ఇంకా ఇలాంటి పోస్టర్ల కోసం ఫాలో అవ్వండి.

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఆకాంక్ష – టర్నింగ్ పాయింట్ (1969)

1969 | రక్షణల ఉద్యమం → ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమం

1. హైకోర్టు తీర్పు ⚖️

* Date: 3 జనవరి, 1969
* Ruling: 👉 "కార్పొరేషన్లు, స్వయంప్రతిపత్తి గల సంస్థలలో స్థానిక రిజర్వేషన్లు, వర్తించవు"
* Context: 📍 పాల్గొంచ స్థానిక రిజర్వేషన్లపై కేసు

2. పరిణామం

* Key Shift: ⚠️ తెలంగాణకు జరగదనే నమ్మకం పెరుగుదల
* Result: 🔥 రక్షణల ఉద్యమం → ప్రత్యేక రాష్ట్ర, ఉద్యమం

3. విద్యార్థుల పాత్ర

* Leading Force: 🎓 ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ విద్యార్థులు
* First Time: 📢 👉 "ప్రత్యేక తెలంగాణ" డిమాండ్ వ్యక్తీకరణ

4. కారణాల సమాహారం

* Main Issues: ⚠️ ఉద్యోగాల్లో అన్యాయం, పాలకుల అవహేళన, వనరుల దోపిడీ, చట్టపరమైన రక్షణల బలహీనత

✨ సంక్షిప్తంగా:

తీర్పు → నిరాశ → ఉద్యమం → ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్

Conclusion

* 📢 తెలంగాణ ఉద్యమం: 👉 ఏ ఒక్క నాయకుడి సృష్టి కాదు
* 🌋 దశాబ్దాల అన్యాయం → ప్రజల ఆవేదన
* 🎯 తుది నిర్ణయం: 👉 "ప్రత్యేక తెలంగాణే శరణ్యం"

👉 తెలంగాణ ఉద్యమానికి మలుపుతిప్పిన చారిత్రక ఘట్టం

📌 ఇంకా ఇలాంటి పోస్టర్ల కోసం ఫాలో అవ్వండి

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

తెలంగాణ ఉద్యమం (1968–1969)

విద్యార్థి ఉద్యమం నుంచి ప్రత్యేక రాష్ట్ర పోరాటం వరకు

📚 ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం – ఉద్యమానికి కేంద్రబిందువు

- 1967లో సీఎం కాసు బ్రహ్మానంద రెడ్డి మరియు వీసీ ప్రొఫెసర్ డి.ఎస్. రెడ్డి మధ్య వివాదం
- వీసీ తొలగింపు → డా. పిన్నమనేని నరసింహారావు నియామకం
- విద్యార్థుల నిరసనలతో క్యాంపస్‌లోకి ప్రవేశించలేకపోయిన కొత్త వీసీ
- కోర్టు జోక్యం → నియామకం రద్దు

🔥 విద్యార్థుల చీలిక – ఉద్యమానికి మలుపు

- 📍 ప్రభుత్వం విద్యార్థుల్లో విభేదాలు సృష్టించే ప్రయత్నం
- 📍 1968-69 ఎన్నికల్లో సీఎం వర్గం ఓటమి

📅 జనవరి 1969 – కీలక ఘట్టాలు

- నిజాం కళాశాలలో సీఎం అనుకూల సమావేశం
- విద్యార్థులు రెండు వర్గాలుగా విడిపోవడం

🟢 విద్యార్థి కార్యాచరణ సమితి

- 👤 నాయకుడు: వి. మల్లికార్జున్
- 📢 డిమాండ్: ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రం
- 📅 జనవరి 15 నుంచి ఉద్యమం ప్రారంభం

🔵 సీఎం అనుకూల వర్గం

- 👤 నాయకుడు: వెంకట్రాం రెడ్డి
- 📢 డిమాండ్: రక్షణల అమలు మాత్రమే

⚡ విద్యార్థి ఉద్యమం ➡️ ప్రజా ఉద్యమంగా మారింది

- ✓ తెలంగాణ పీపుల్స్ కన్వెన్షన్ ఏర్పాటు
- ✓ తరువాత తెలంగాణ ప్రజా సమితి (TPS) గా రూపాంతరం
- ✓ నాయకత్వంలో డా. మర్రి చెన్నారెడ్డి ప్రవేశం

🚨 ఉద్యమం తీవ్రత

- ❌ అఖిలపక్ష ఒప్పందం విఫలం ❌ పోలీసుల కఠిన నిర్బంధాలు
- 🩸 వందలాది మంది విద్యార్థుల ఆత్మార్పణలు

🌟 ఫలితం

👉 తెలంగాణ అస్తిత్వ పోరాటంలో 1969 ఉద్యమం ఒక చారిత్రక మైలురాయి

💬 "విద్యార్థుల గళం – ప్రజల ఉద్యమంగా మారిన ఘట్టం!"

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

2. అఖిల పక్ష ఒప్పందం (19 జనవరి 1969)

ఉద్యమం ఉధృతం కావడంతో ప్రభుత్వం 19 జనవరి నాడు అఖిల పక్ష సమావేశం పెట్టి ఒప్పందం చేసుకుంది.

1 అక్రమ ఆంధ్ర ఉద్యోగులను వెనక్కి పంపి స్థానికులను నియమించాలి.

2 బోగస్ ముల్కీ సర్టిఫికెట్లపై విచారణ జరపాలి.

3 ముల్కీ నిబంధనలు పొడిగించి, స్వయం ప్రతిపత్తి గల సంస్థలకు వర్తింపజేయాలి.

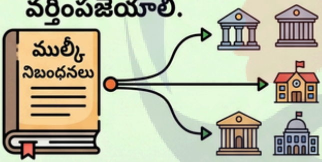

4 సీనియార్టీపై కోర్టు తీర్పులను కేంద్రం వెంటనే అమలు చేయాలి.

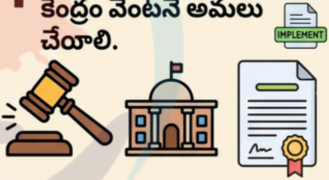

తెలంగాణ పీపుల్స్ కన్వెన్షన్ ఏర్పాటు

5 ఆంధ్రకు తరలించిన మిగులు నిధులను లెక్కగట్టి తెలంగాణకు తెంగాణ తిరిగి ఇవ్వాలి.

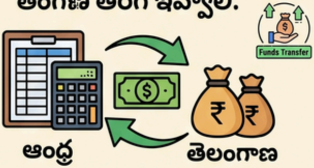

6 (కానీ ఆంధ్ర నాయకుల ద్వంద్వ వైఖరితో ఈ ఒప్పందం అమలు కాలేదు, దీంతో ఉద్యమం మరింత భగ్గుమంది).

,, Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

తెలంగాణ ప్రజా సమితి (TPS) ఆవిర్భావం & నాయకత్వం (1969)

విద్యార్థి ఉద్యమం నుంచి రాజకీయ నాయకత్వానికి మార్పు

పీపుల్స్ కన్వెన్షన్ ఆవిర్భావం — 18 ఫిబ్రవరి, 1969

- కన్వీనర్: ఎ. మదన్ మోహన్
- ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన కోసం

తెలంగాణ పీపుల్స్ కన్వెన్షన్ ఏర్పాటు

- 26 ఫిబ్రవరి
- తొలి ప్రెస్ మీట్ నిర్వహణ

మార్చి 8 & 9 — తొలి సభలు – ఉద్యమానికి దిశా నిర్దేశం

- హైదరాబాద్ – రెడ్డి హాస్టల్
- అధ్యక్షత: సదాలక్ష్మి
- ప్రారంభం: రావాడ సత్యనారాయణ
- ✓ students taking responsibility

పెద్దల చేతికి అప్పగించిన కీలక ఘట్టం — మార్చి 25, 1969

'తెలంగాణ పీపుల్స్ కన్వెన్షన్' ⟶ తెలంగాణ ప్రజా సమితి (TPS)

- అధ్యక్షుడు: ఎ. మదన్ మోహన్
- 25 మంది సభ్యులతో కమిటీ ఏర్పాటు
- నాయకత్వ మార్పు - కీలక మలుపు

సవాలు

- జాతీయ స్థాయిలో రాజకీయ పలుకుబడి లోపం
  (e.g., ability to negotiate with ఇందిరా గాంధీ, యశవంతరావు చవాన్)

డా. మర్రి చెన్నారెడ్డి రంగప్రవేశం — మే 22, 1969

డా. మర్రి చెన్నారెడ్డి

- TPS అధ్యక్షుడిగా బాధ్యతలు స్వీకారం
- ✅ నూతన కార్యవర్గం ప్రకటింపు
- ✅ ఉద్యమానికి బలమైన రాజకీయ దిశ

మూల భావం:

విద్యార్థుల ఉద్యమం → ప్రజా ఉద్యమం → రాజకీయ శక్తిగా మారిన ఘట్టం

"తెలంగాణ ఉద్యమానికి రాజకీయ రూపం ఇచ్చిన సమితి – TPS"

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision

1969 తెలంగాణ ఉద్యమ కార్యాచరణ

రక్తసిక్త ఘట్టాలు – పోరాట తీవ్రత

ఉద్యమ ప్రారంభం — జనవరి 15, 1969

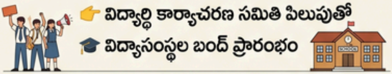

- విద్యార్థి కార్యాచరణ సమితి పిలుపుతో
- విద్యాసంస్థల బంద్ ప్రారంభం

మలుపు తీసుకున్న ఘటన

మార్చి 28, 1969

- సుప్రీంకోర్టు → ముల్కీ నిబంధనలు రాజ్యాంగ విరుద్ధం

జూన్ 2 → నిరసన కాల్పులు
13 మంది మృతి
→ ఉద్యమం హింసాత్మక దిశగా మారింది

మార్చి 3
- బంద్
- అసెంబ్లీకి తెలంగాణ ఆకాంక్షల నివేదన

ఏప్రిల్ 11
- ఇందిరా గాంధీ
- అష్టసూత్ర పథకం ప్రకటన
- ఉద్యమకారులు తిరస్కరణ

మే 1 – కోర్కెల దినం
- బంద్
- హైదరాబాద్‌లో పోలీసు కాల్పులు
- (మే 17: అమరవీరుల దినం)

మే 31 – చంచల్‌గూడ జైలు ఘటన
- తెలంగాణ సత్యాగ్రహులపై దాడి
- 80 మందికి గాయాలు

జూన్ 2 → నిరసన కాల్పులు
13 మంది మృతి

కర్ఫ్యూ విధింపు

జూన్ 3 – చీకటి రోజు
- హైస్కూల్ పరీక్షల బహిష్కరణ
- పోలీసుల విచ్చలవిడి కాల్పులు
- కర్ఫ్యూ విధింపు

జూన్ 24 – ముషీరాబాద్ జైలు ఘటన

- జి. వెంకటస్వామి గాయపాటు
- అదే రాత్రి
- డా. మర్రి చెన్నారెడ్డి సహా 16 మంది అరెస్టు

తాత్కాలిక నాయకత్వం: సదాలక్ష్మి, ఎ. మదన్ మోహన్

జూలై 12 – జెండా దినం

ఆగస్టు 14 – విద్యార్థినుల నిరసన
- అసెంబ్లీలోకి ప్రవేశం
- మంత్రులపై కోడిగుడ్లు, టమాటాలు విసిరారు

ఆగస్టు 25 → అరెస్టయిన నేతల విడుదల (ఢిల్లీ నుంచి)

అమరవీరుల స్థూపాలు

- ఫిబ్రవరి 23, 1970
- గన్‌పార్క్ (అసెంబ్లీ ఎదురుగా)
- మేయర్ లక్ష్మినారాయణ
- పోలీసుల కన్నుగప్పి శంకుస్థాపన

- ఫిబ్రవరి 25
- సికింద్రాబాద్ క్లాక్ టవర్ వద్ద మరొక స్థూపం

మూల భావం
- నిరసనలు → బంద్‌లు → కాల్పులు → అరెస్టులు
- విద్యార్థి ఉద్యమం రక్తసిక్త ప్రజా పోరాటంగా మారింది

> “1969 ఉద్యమం – తెలంగాణ అస్తిత్వానికి అర్పణమైన రక్తబిందువులు”

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision

కేంద్ర & రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల స్పందన (1969 ఉద్యమం)

రాజకీయ వ్యూహాలు – రాజీలు – కీలక పరిణామాలు

ఉద్యమ తీవ్రత – ప్రభుత్వాల దృష్టి

తెలంగాణలో ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్

- ఉవ్వెత్తున ఎగిసిన ప్రజా ఉద్యమం
- కానీ ప్రారంభంలో
- జాతీయ నాయకులు సమస్యను నిర్లక్ష్యం

రాష్ట్ర ప్రభుత్వ వైఖరి

కాసు బ్రహ్మానంద రెడ్డి

- ఉద్యమాన్ని తక్కువ చేసి చూపడం
- కేంద్రాన్ని మభ్యపెట్టడం
- పరిస్థితిని అదుపులో ఉందని చెప్పడం

కేంద్ర ప్రభుత్వ స్పందన

ఇందిరా గాంధి

❌ ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రానికి నిరాకరణ

రాజకీయ మలుపు – TPS ఎదుగుదల

తెలంగాణ ప్రజా సమితి (TPS)

- ప్రజల్లో భారీ మద్దతు
- ఎన్నికల్లో అఖండ విజయం

- కేంద్రంతో రాజీ
- TPS నాయకత్వం
- కేంద్రంతో చర్చలు

కేంద్రంతో చర్చలు

- కాంగ్రెస్‌తో ఒప్పందం
- TPS → కాంగ్రెస్‌లో విలీనం

నాయకత్వ మార్పు

(ఏప్రిల్ 11, 1969)
'అభివృద్ధి, ఉద్యోగాలు, రక్షణలపై హామీలు

చారిత్రాత్మక పరిణామం

- ముల్కీ తీర్పు వెలువడటం
- తెలంగాణ ఉద్యోగ హక్కులపై కీలక నిర్ణయం
- ఉద్యమానికి న్యాయ పరమైన బలం

మూల భావం

- ప్రజా ఉద్యమం → రాజకీయ ఒత్తిడి → ప్రభుత్వ వ్యూహాలు
- నిరాకరణ → రాజీ → విలీనం → చారిత్రాత్మక తీర్పులు

"రాజకీయ వ్యూహాల మధ్య సాగిన తెలంగాణ ఆత్మగౌరవ పోరాటం"

కేంద్ర - రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల నిర్లక్ష్యం & కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ పోరాటం

ప్రారంభ నిర్లక్ష్యం

- 1969 మార్చి మూడవ వారం వరకు జాతీయ నాయకులు , కేంద్ర ప్రభుత్వం తెలంగాణ పరిస్థితి పట్ల ఎటువంటి శ్రద్ధ కనబరచలేదు.
- ముఖ్యమంత్రి కేంద్ర పాలకులను మభ్యపెట్టడంతో ఢిల్లీ చర్చలు నిరాశ కలిగించాయి.

దీంతో **కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ** తన మంత్రి పదవికి రాజీనామా చేశారు.

ఏప్రిల్ పరిణామాలు

- 1969 ఏప్రిల్లో జాతీయ నాయకులను కలిసిన తర్వాత వారిలో కొంత మార్పు వచ్చి సానుభూతి వ్యక్తపరిచినాచిను.
- ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్‌ను మాత్రం అంగీకరించలేదు.

ఏఐసీసీ (AICC) సమావేశాలు

- 1969 ఏప్రిల్ 26న జరిగిన జాతీయ కాంగ్రెస్ మహాసభల్లో మాట్లాడేందుకు బాపూజీ అవకాశం అడిగారు (ఆయన పేరు 14వ స్థానంలో ఉంది).
- దీనికి ఒకరోజు ముందు, అనగా 1969 ఏప్రిల్ 25న **"తెలంగాణ పరిస్థితి"** అనే చిన్న పుస్తకాన్ని ఏఐసీసీ సభ్యులకు పంపిణీ చేశారు.
- అది చదివిన నాయకత్వం ఆయనకు మాట్లాడే అవకాశం ఇవ్వకుండానే తీర్మానంపై చర్చ ముగించింది.

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

జాతీయ నేతల పర్యటనలు & అష్టసూత్ర పథకం (1969)

జాతీయ నేతల హఠాత్ పర్యటనలు

జూన్ 3, 1969 (రాత్రి)

Indira Gandhi

Y.B. Chavan

కేంద్ర ప్రభుత్వ వైఖరి

- ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రానికి నిరాకరణ
- రక్షణల అమలు పై దృష్టి

అష్టసూత్ర పథకం (ఏప్రిల్ 11, 1969)

పార్లమెంటులో ప్రకటింపు

(1) మిగులు నిధుల లెక్కింపు
- ఉన్నతాధికార సంఘం ఏర్పాటు (1 నెలలో నివేదిక)

(2) తెలంగాణకు నిధుల భర్తీ
- మిగులు నిధుల తరలింపు వల్ల నష్టపరిహారం.

(3) ప్రాంతీయ అభివృద్ధి సంఘం
- సీఎం అధ్యక్షతన ఏర్పాటు
- సభ్యులు: ప్రణాళిక సంఘం ప్రతినిధి, తెలంగాణ మంత్రులు, TRC అధ్యక్షుడు

(4) అమలు పర్యవేక్షణ కమిటీ
- ప్లానింగ్ కమిషన్ సలహాదారు అధ్యక్షతన
- కేంద్ర + రాష్ట్ర అధికారులు సభ్యులు

(5) TRC అధికారాల విస్తరణ
- తెలంగాణ ప్రాంతీయ సంఘానికి మరిన్ని అధికారాలు.

(6) స్థానికులకు ఉద్యోగాలు
- రాజ్యాంగపరమైన రక్షణలు.

(7) ఉద్యోగ సమస్యల పరిష్కారం
- UPSC ఆధ్వర్యంలో ప్రత్యేక కమిటీ

(8) అభివృద్ధి సమీక్ష సమావేశాలు
- ప్రధాని సమక్షంలో 6 నెలలకు ఒకసారి

కమిటీల ఏర్పాటు

- మిగులు నిధుల పరిశీలన — జస్టిస్ వశిష్ట భార్గవ్
- రక్షణల అమలు సూచనలు — జస్టిస్ కె.ఎన్. వాంఛూ

రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు — మార్చి 9, 1970

TRC అధికారాల విస్తరణకు ఉత్తర్వులు జారీ

మూల భావం

- ప్రత్యేక రాష్ట్రాన్ని నిరాకరించిన కేంద్రం
- రక్షణలు & అభివృద్ధి ద్వారా సమస్య పరిష్కారం ప్రయత్నం

"అష్టసూత్రం – రాజీ రాజకీయాల ప్రతిబింబం"

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

ప్రజాసమితి విజయం & కాంగ్రెస్‌లో విలీనం

ఎన్నికల విజయం (1971)

అష్టసూత్ర పథకం ప్రజలను సంతృప్తి పరచకపోవడంతో ఉద్యమం ఉధృతమైంది.

1971 మార్చి లోక్‌సభ మధ్యంతర ఎన్నికల్లో ప్రజాసమితి అఖుంఖండ విజయం.

విలీన నిర్ణయం & కేంద్ర ఒత్తిడి (1971-1972)

1971 ఏఏప్రిల్ 3, 4 సదస్సు ప్రత్యేక రాష్ట్ర కోరిక - కేంద్ర తిరస్కరణ

- 1972 అసెంబ్లీ ఎన్నికల దృష్ట్యా కాంగ్రెస్ ఒత్తిడి.

ఆరు సూత్రాల ప్రతిపాదన & విలీనం (సెప్టెంబర్ 18, 1971)

- ఢిల్లీ రహస్య చర్చల అనంతరం 6 సూత్రాల ఒప్పందం.

1. **TRC అధికారాలు** – TRCకి మరిన్ని చట్టబద్ధ అధికారాలు.
2. **తెలంగాణ బడ్జెట్** – తెలంగాణకు విడిగా బడ్జెట్.
3. **తెలంగాణ కాంగ్రెస్** – విడిగా తెలంగాణ కాంగ్రెస్ కమిటీ.
4. **భవిష్యత్తు విభజన** – భవిష్యత్తులో రాష్ట్ర విభజన అంశాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.
5. **ముల్కీ నియమాలు** – ముల్కీ నియమాల అమలు.
6. **నాయకత్వ మార్పు** – రాష్ట్ర స్థాయిలో నాయకత్వ మార్పు.

- ప్రజాసమితి స్టేట్ కౌన్సిల్ కాంగ్రెస్‌లో విలీనం తీర్మానం.

విద్రోహ చర్య - కొత్త పార్టీ (సెప్టెంబర్ 19, 1971)

సంపూర్ణ తెలంగాణ ప్రజాసమితి

- ఈశ్వరీ బాయి, టి. పురుషోత్తమరావు, డా. శ్రీధర్ రెడ్డి, ప్రతాప్ కిషోర్, సంతపురి రఘువీర రావు.
- "విద్రోహ చర్యగా" భావించిన విద్యార్థులు, నాయకులు
- ఉద్యమాన్ని కొనసాగించడానికి పార్టీ స్థాపన

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

నాయకత్వ మార్పు & ముల్కీ తీర్పు (1971–1972)

రాజకీయ రాజీ – చట్టబద్ధ బలం

నాయకత్వ మార్పు – కీలక పరిణామం

ఒప్పందం ప్రకారం

కాసు బ్రహ్మానంద రెడ్డి రాజీనామా →

సెప్టెంబర్ 25, 1971

మార్చి 20, 1972

పి.వి. నరసింహారావు

- ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రిగా బాధ్యతలు స్వీకారం
- తిరిగి సీఎం పదవి చేపట్టడం

చారిత్రాత్మక ముల్కీ తీర్పు — అక్టోబర్ 3, 1972

సుప్రీంకోర్టు కీలక నిర్ణయం

తీర్పు సారాంశం

- 1957 స్థానిక రిజర్వేషన్ చట్టం రద్దు అయినా
- నిజాం కాలం నాటి ముల్కీ నిబంధనలు అమల్లోనే ఉన్నాయని స్పష్టం
- ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడిన తరువాత కూడా
- ముల్కీ నియమాలు చెల్లుబాటు అవుతాయని తీర్పు

ఉద్యమంపై ప్రభావం

- ✔ తెలంగాణ ఉద్యోగ హక్కులకు చట్టబద్ధ రక్షణ
- ✔ ఉద్యమానికి న్యాయ పరమైన బలం

రాజకీయ రాజీ – విషాద ఘట్టం

- అష్టసూత్ర పథకం ద్వారా కేంద్ర వ్యూహం
- ప్రజల అఖండ తీర్పు ఉన్నప్పటికీ

తెలంగాణ ప్రజా సమితి (TPS)

- కాంగ్రెస్‌లో విలీనం
- ఉద్యమ చరిత్రలో ఒక విషాద ఘట్టం

కొత్త ఆశ – కొత్త దిశ

- "సంపూర్ణ తెలంగాణ ప్రజాసమితి" ఆవిర్భావం
- ఉద్యమాన్ని కొనసాగించే ప్రయత్నం

మూల భావం

- నాయకులు రాజీపడ్డా...
- ప్రజల పోరాటం ఆగలేదు
- ముల్కీ తీర్పు → తెలంగాణ హక్కులకు చట్టబద్ధ + నైతిక బలం

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

🟥 ముల్కీ తీర్పు తర్వాత పరిణామాలు (1972)

జై ఆంధ్ర ఉద్యమం – పంచసూత్ర & ఆరు సూత్ర పథకాలు

అక్టోబర్ 3, 1972

⚖️ చారిత్రాత్మక ముల్కీ తీర్పు

- 👉 తెలంగాణ హక్కులకు చట్టబద్ధ బలం
- 👉 కానీ సీమాంధ్రలో తీవ్ర ప్రతిస్పందన

🔥 జై ఆంధ్ర ఉద్యమం – సీమాంధ్రలో ఉధృతి 🔥

- 📢 ముల్కీ నిబంధనలకు వ్యతిరేకంగా
- 👉 "జై ఆంధ్ర ఉద్యమం" భగ్గుమంది
- ⚠️ రాష్ట్రంలో రాజకీయ సంక్షోభం

🏛️ కేంద్ర ప్రభుత్వ వ్యూహాలు

- 👉 తెలంగాణ రక్షణలను బలహీనపరచే చర్యలు
- 📌 పంచసూత్ర పథకం
- 📌 ఆరు సూత్ర పథకం

⚠️ ప్రధాన మార్పులు & ప్రభావాలు

- ❌ తెలంగాణ రక్షణల రద్దు ➡ 👉 ఉద్యోగ & విద్య హక్కులపై ప్రభావం
- ❌ నివాస అర్హత (Mulki Rules) బలహీనత ➡ 👉 స్థానికులకు నష్టం
- ❌ ప్రాంతీయ కమిటీ (TRC) రద్దు ➡ 👉 తెలంగాణ స్వయం నిర్ణధికారం తగ్గింపు

⚡ ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో తెలంగాణ అస్తిత్వంపై ప్రభావం

- 👉 నాయకులు రాజకీయంగా రాజీపడ్డా...
- 👉 ప్రజల్లో అసంతృప్తి పెరిగింది

🌟 దీర్ఘకాల ప్రభావం

తదుపరి పరిణామాలు

- 🔸 నక్సల్బరీ ప్రభావిత సాయుధ పోరాటాలు
- 🔸 తెలంగాణలో తీవ్ర అసంతృప్తి వాతావరణం

🔥 మూల భావం

- 🤝 నాయకులు రాజకీయంగా రాజీపడ్డా... 👉 నక్సల్బరీ ప్రభావిత సాయుధ పోరాటాలు
- 👉 ముల్కీ తీర్పు తర్వాత ➡ రాజకీయణ హక్కుల తగ్గింపు ➡ కొత్త ఉద్యమాలకు పునాది

🔄 తక్షణ రాజకీయ పరిణామం

- 👤 పి.వి. నరసింహారావు ➡
- 👉 ముఖ్యమంత్రి పదవికి రాజీనామా

💬 "హక్కుల కోసం మొదలైన పోరాటం... మరింత తీవ్రంగా మారిన దశ"

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

జై ఆంధ్ర ఉద్యమం & పంచ సూత్ర పథకం (నవంబర్ 27, 1972)

JAI ANDHRA MOVEMENT & FIVE-POINT FORMULA (Nov 27, 1972)

నేపథ్యం BACKGROUND

ముల్కీ నిబంధనలు రాజ్యాంగబద్ధమేనని సుప్రీంకోర్టు తీర్పు ఇవ్వగానే ఆంధ్ర ప్రాంతంలో ఉద్యమం చెలరేగింది. తెలంగాణ రక్షణలను సమూలంగా రద్దు చేకపోతే రాష్ట్రాన్ని విభజించాలని వారు పట్టుబట్టారు.

పంచ సూత్రాలు FIVE-POINT FORMULA

మారుతున్న పరిస్థితుల దృష్ట్యా ఇందిరా గాంధీ నవంబర్ 27, పంచ సూత్ర పథకాన్ని ప్రకటించారు (దీని ఆధారంగా డిసెంబర్‌లో కొత్త ముల్కీ చట్టం ఆమోదించారు).

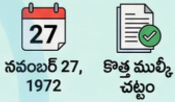

1 తెలంగాణలోని నాన్-గెజిటెడ్ ఉద్యోగాలు, తహశీల్దార్, అసిస్టెంట్ సర్జన్, జూనియర్ ఇంజనీర్ పదవులు మరియు ఉమ్మడి కార్యాలయాల్లోని ప్రత్యక్ష నన్-గెజిటెడ్ ఉద్యోగాల్లో ప్రతి మూడింటిలో ఒక ఉద్యోగానికి ముల్కీ వర్తిస్తుంది.

2 ముల్కీ నియమాలకు గడువు: జంట నగరాల్లో 1977 వరకు, మిగతా జిల్లాల్లో 1980 సంవత్సరాంతం వరకు.

3 గెజిటెడ్ స్థాయి వరకు ఉన్న ఉద్యోగా: రెండు ప్రాంతాల్లో 'లోకలైజ్' చేస్తారు.

4 జంట నగరాల విద్యాలయాల్లో అదనపు సీట్లు సృష్టించి, వాటిని అందరికీ (ఓపెన్) స్తారు.

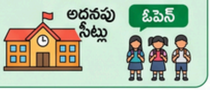

5 జంట నగరాల్లో రెండు ప్రాంతాలకు చెందిన పోలీసు బలగాలు ఉంటాయి.

ఆరు సూత్రాల పథకం (సెప్టెంబర్ 21, 1973)

నాయకత్వ మార్పు

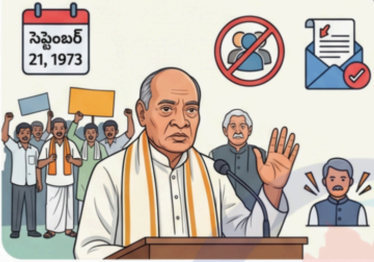

పంచ సూత్రాలతో సంతృప్తి చెందని ఆంధ్ర నేతలు ఆందోళన తీవ్రం చేయడంతో **ముఖ్యమంత్రి పి.వి. నరసింహారావు రాజీనామా చేశారు.**

జై ఆంధ్ర ఉద్యమం లక్ష్యం నెరవేరుస్తూ ప్రధాని ఆధ్వర్యంలో **సెప్టెంబర్ 21, 1973**న **'ఆరు సూత్రాల పథకం'** ప్రకటించారు.

ఆరు సూత్రాలు

- వెనుకబడిన ప్రాంతాల అభివృద్ధికి రాష్ట్ర, స్థాయి ప్లానింగ్ బోర్డు, స్థానిక ఎమ్మెల్యేలు/నిపుణులతో ప్రత్యేక ఉపసంఘాల ఏర్పాటు.
- రాష్ట్రమంతటా విద్యాసంస్థల్లో స్థానికులకు ప్రాధాన్యత. హైదరాబాద్‌లో కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయం ఏర్పాటు. (Central University of Hyderabad)
- నిర్ణీత స్థాయి వరకు ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలను 'లోకలైజ్' చేసి స్థానికులకే ప్రాధాన్యత. *Locality*
- నియామకాలు, సీనియార్టీ, ప్రమోషన్ల ఫిర్యాదుల కోసం **'అడ్మినిస్ట్రేటివ్ ట్రిబ్యునల్'** (Administrative Tribunal) ఏర్పాటు.
- పై సూత్రాల అమలుకు **రాజ్యాంగ సవరణ.**
- **రద్దు:** వీటి అమలుతో **ముల్కీ నిబంధనలు** మరియు **రీజనల్** కమిటీ రద్దవుతాయి.

తెలంగాణ ప్రయోజనాల సమాధి - కొత్తపల్లి జయశంకర్ విశ్లేషణ (పేజీ 17)

ఆరు సూత్రాల పథకం తెలంగాణ ప్రయోజనాలను పూర్తిగా సమాధి చేసింది.

‘వేదికల రద్దు’

తెలంగాణ సమస్యల వ్యక్తీకరణకు ఉన్న ఏకైక చట్టబద్ధ వేదిక ‘రీజనల్ కమిటీ’ మూతపడింది.

నిధుల మళ్లింపు

తెలంగాణ ఆదాయ వ్యయాలను విడిగా చూపించే నియమం రద్దవడంతో, వనరుల తరలింపును అడ్డుకునే అవకాశం లేకుండా పోయింది.

ఉద్యోగాల దోపిడీ

ముల్కీ నియమాలు (15 ఏళ్లు నివాస అర్హత)

స్థానిక రిజర్వేషన్లు (4 ఏళ్లు నివాస అర్హత)

ముల్కీ నియమాల స్థానంలో వచ్చిన ‘స్థానిక రిజర్వేషన్ల’ వల్ల, నివాస అర్హతను 15 ఏళ్ల నుంచి కేవలం 4 ఏళ్లకు కుదించారు (దీంతో అక్రమ నియామకాలకు అడ్డూ అదుపూ లేకుండా పోయింది).

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

ముల్కీ తీర్పు తర్వాత పరిణామాలు (1972)
జై ఆంధ్ర ఉద్యమం – పంచసూత్ర & ఆరు సూత్ర పథకాలు

అక్టోబర్ 3, 1972

చారిత్రాత్మక ముల్కీ తీర్పు
- తెలంగాణ హక్కులకు చట్టబద్ధ బలం
- కానీ సీమాంధ్రలో తీవ్ర ప్రతిస్పందన

జై ఆంధ్ర ఉద్యమం – సీమాంధ్రలో ఉధృతి
- ముల్కీ నిబంధనలకు వ్యతిరేకంగా
- "జై ఆంధ్ర ఉద్యమం" భగ్గుమంది
- రాష్ట్రంలో రాజకీయ సంక్షోభం

కేంద్ర ప్రభుత్వ వ్యూహాలు
- తెలంగాణ రక్షణలను బలహీనపరచే చర్యలు
- పంచసూత్ర పథకం

ప్రధాన మార్పులు & ప్రభావాలు
- పంచసూత్ర పథకం (5)
- ఆరు సూత్ర పథకం (6)

ప్రధాన మార్పులు & ప్రభావాలు
- తెలంగాణ రక్షణల రద్దు
  - ఉద్యోగ & విద్య హక్కులపై ప్రభావం
- నివాస అర్హత (Mulki Rules) బలహీనత
  - స్థానికులకు నష్టం
- ప్రాంతీయ కమిటీ (TRC) రద్దు
  - తెలంగాణ స్వయం నిర్ణయాధికారం తగ్గింపు
- ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో తెలంగాణ అస్తిత్వంపై ప్రభావం
  - తెలంగాణ ప్రత్యేకత ప్రశ్నార్థకం
  - అసంతృప్తి పెరుగుదల

తక్షణ రాజకీయ పరిణామం
పి.వి. నరసింహారావు → ముఖ్యమంత్రి పదవికి రాజీనామా

సామాజిక ప్రభావం – కొత్త పోరాటాలకు దారి
- నాయకులు రాజకీయంగా రాజీపడ్డా...
- ప్రజల్లో అసంతృప్తి పెరిగింది

తదుపరి పరిణామాలు
- నక్సల్బరీ ప్రభావిత సాయుధ పోరాటాలు
- తెలంగాణలో తీవ్ర అసంతృప్తి వాతావరణం

దీర్ఘకాల ప్రభావం
1996
- మలిదశ తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఉద్యమానికి బీజం

మూల భావం
ముల్కీ తీర్పు తర్వాత కాతమలు
- రాజకీయ సంఘర్షణలు
- తెలంగాణ హక్కుల తగ్గింపు
- కొత్త ఉద్యమాలకు పునాది

"హక్కుల కోసం మొదలైన పోరాటం... మరింత తీవ్రంగా మారిన దశ"

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision. Use beautiful colors also TelanganaWEB

🟣 అధ్యాయం 11: 1972 తదనంతర పరిణామాలు
(Post-1972 Developments – Mulki Movement Context)

🔷 ముల్కీ ఉద్యమాల సారాంశం (Essence of Mulki Movements)

తెలంగాణ ప్రాంత ప్రజలు తమ జీవనాధారమైన ఉద్యోగ, ఉపాధి అవకాశాల కోసం సుదీర్ఘకాలం సాగించిన చారిత్రక పోరాటమే ముల్కీ ఉద్యమం.

- 💼 ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలలో స్థానికులకు దక్కాల్సిన రాజ్యాంగబద్ధమైన "Mulki Rules" ఉల్లంఘన
- 👨‍👩‍👦 వేలాది మంది స్థానికేతరులు (ఆంధ్ర ప్రాంత వాసులు) అక్రమ నియామకాలు
- 👉 ఈ అన్యాయాల వల్లే ఈ ఉద్యమాలు పుట్టుకొచ్చాయి

⚖️ ఉద్యమ ఫలితాలు (Immediate Outcomes)

- 📜 GO 36 జారీ 📜 GO 610 అమలు 🇮🇳 Presidential Orders (రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు)
- 🏛️ Supreme Court buildings 🏛️ Supreme Court చారిత్రక తీర్పులకు మార్గం సుగమం

🏛️ ముల్కీ నిబంధనల ఆవిర్భావం (Origin of Mulki Rules)

- 📌 ఫర్మానా జారీ (Firman Issued) 👳 హైదరాబాద్ సంస్థానాన్ని పాలించిన ఏడో నిజాం
- 👉 మీర్ ఉస్మాన్ అలీ ఖాన్ 📅 1919లో (Kurdad 9, 1354 Fasli)
- 📄 ముల్కీ నిబంధనలకు రూపమిస్తూ ప్రత్యేక ఫర్మానా జారీ

📖 ముల్కీ నిర్వచనం (Definition of Mulki)

క్రింది ప్రమాణాలు ఉన్నవారినే "Mulki"గా పరిగణిస్తారు:

👶 హైదరాబాద్ సంస్థానంలో జన్మించిన వారు 🏠 15 సంవత్సరాలు నిరంతర నివాసం

📝 స్వస్థలానికి తిరిగి వెళ్ళే ఉద్దేశం లేదని Affidavit ఇవ్వాలి

⚠️ స్థానికేతరుల ఆధిపత్యం (Dominance of Non-Locals)

🗺️ నిజాం పాలనలో: ఉత్తరాది, బెంగాల్ ప్రాంతాల నుండి నియామకాలు

- Example: 👤 సయ్యద్ హుస్సేన్ బిగ్రామి 👤 అఘోరనాథ్ ఛటోపాధ్యాయ

👉 దీని వల్ల స్థానిక vs స్థానికేతర వివాదాలు ప్రారంభం

✊ తొలి ఉద్యమాలు (Early Movements)

📰 1931-1932 కాలంలో "The Star of Allahabad" పత్రికలో ముల్కీ అంశాలపై వ్యాసాలు

👉 నాయకత్వం: జి. రామాచారి 👉 సంస్థ: Hyderabad Hit Rakshana Samithi

🎯 లక్ష్యం: ముల్కీ నిబంధనల అను 👉 లక్ష్యం: ముల్కీ నిబంధనల అమలు కోసం పోరాటం

🧑‍🏫 ముఖ్య సందేశం (Key Insight)

👉 ముల్కీ ఉద్యమాలు = తెలంగాణ ఉద్యోగ హక్కుల రక్షణ పోరాటం

👉 ఇది భవిష్యత్తులో తెలంగాణ రాష్ట్ర ఉద్యమానికి బలమైన పునాది వేసింది

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో గైర్ ముల్కీ ఉద్యమం

చారిత్రక నేపథ్యం మరియు కారణాలు

- హైదరాబాద్ సంస్థానం భారతదేశంలో విలీనమైన తర్వాత
- జనరల్ చౌదరి, వెల్లోడి ప్రభుత్వాలు
- స్థానికేతరులను పెద్ద సంఖ్యలో అనుమతించారు
- నకిలీ ధ్రువపత్రాలతో ఉద్యోగాలు పొందడం వల్ల తీవ్ర అసంతృప్తి

ముల్కీ నిబంధనల నోటిఫికేషన్ - 1949

- నవంబర్ 1, 1949
- హైదరాబాద్ రాష్ట ప్రభుత్వం ముల్కీ నిబంధనల నోటిఫికేషన్ జారీ చేసింది

గైర్ ముల్కీ ఉద్యమం ఆరంభం - 1952

- దీని అమలులో నిజాయితీ లోపించడంతో
- ఆగస్టు 28, 1952న వరంగల్ లో ఉద్యమం ఆరంభమైంది

ఉద్యమ తీవ్రత మరియు పరిణామాలు

- సెప్టెంబర్ నాటికి ఇది తీవ్రరూపం దాల్చి
- హైదరాబాద్ తో సహా పలు ప్రాంతాల్లో పోలీసు కాల్పులు
- 13 మంది చనిపోయారు
- దీని విచారణకు పింగళి జగన్మోహన్ రెడ్డి కమిటీ ఏర్పాటైంది

, Follow **TelanganaWEB** for more Learning & Revision.

తెలంగాణ చరిత్ర - కీలక ఘట్టాలు

చట్టబద్ధత - ఉల్లంఘనలు

ఫిబ్రవరి 20, 1956
పెద్ద మనుషుల ఒప్పందం

- నివాస అర్హతను 12 ఏళ్లకు కుదించారు. ఆగస్టు 10, 1956న పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టారు.

1957 పార్లమెంట్ చట్టం

- 'పబ్లిక్ ఎంప్లాయిమెంట్ చట్టం' ద్వారా వీటికి రాజ్యాంగబద్ధత కల్పించింది.

ఆర్టికల్ 309

- ఆర్టికల్ 309 ప్రకారం జీవో 813 జారీ అయింది.

ఉల్లంఘనలు - సవాళ్లు

- అయితే, ఈ నిబంధనలను ఉల్లంఘించి 10-15 ఏళ్లపాటు విశృంఖలంగా ఆంధ్ర ప్రాంతం వారిని తెలంగాణలో నియమించారు.

1969 తెలంగాణ ఉద్యమం - జీవో 36

తెలంగాణ పరిరక్షక దినం

- ఉల్లంఘనలకు నిరసనగా జూలై 10, 1968న పాటించారు.

- ఖమ్మంలో ఖమ్మంలో ఒక యుుకాక యువకుడి నిరాహార దీక్షయుంది.

విద్యార్థి ఉద్యమం ప్రారంభం

- 1969 జనవరిలో ఖమ్మంలో ఒక నిరాహార దీక్షతో ప్రారంభం.

ఉద్యమం తీవ్రత

- జనవరి 11, 1969న TNGOs, జనవరి 20, 1969న విద్యార్థులపై కాల్పుల ఘటనలతో తీవ్రమైంది.

జీవో 36 జారీ

- జనవరి 21/22, 1969న నాటి సీఎం కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డి జారీ చేసి, అక్రమంగా వచ్చిన ఆంధ్ర ఉద్యోగులను ఫిబ్రవరి 28, 1969 నాటికి వెనక్కి పంపుతామని ప్రకటించారు.

సుప్రీంకోర్టు తీర్పు

- కానీ ఫిబ్రవరి 4, 1969న ఆంధ్ర ఉద్యోగులు సుప్రీంకోర్టును ఆశ్రయించగా, ఈ జీవో ఆర్టికల్ 16(3)కు విరుద్ధమని కోర్టు కొట్టివేసింది.

TPS మరియు 8 సూత్రాల పథకం

- అనంతరం మర్రి చెన్నారెడ్డి ఆధ్వర్యంలో 'తెలంగాణ ప్రజాసమితి' (TPS) ప్రత్యేక రాష్ట్ర సాధన కోసం పోరాడింది. ఏప్రిల్ 11, 1969న ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ 8 సూత్రాల పథకాన్ని, జస్టిస్ వాంఛూ కమిటీని ప్రకటించినా ఫలితం దక్కలేదు.

ఉద్యమం విలీనం

- సెప్టెంబర్ 25, 1971న పీవీ నరసింహారావు సీఎం అయ్యాక, TPS కాంగ్రెస్ లో విలీనమైంది.

, Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

న్యాయస్థానాల తీర్పులు - పరిణామాలు:

హైకోర్టు పూర్తి ధర్మాసనం తీర్పు (1972)

- ఫిబ్రవరి 4/14, 1972న ముల్కీ నిబంధనలు చెల్లవని తీర్పు.
- (4-1 మెజారిటీతో) ఈ నిర్ణయం వెలువడింది.
- జస్టిస్ కొండా మాధవరెడ్డి మాత్రం ఇవి చట్టబద్ధమే అని సమర్థించారు.

సుప్రీంకోర్టు చారిత్రక తీర్పు (1972)

- సీఎం పీవీ నరసింహారావు చొరవతో సుప్రీంకోర్టులో అప్పీలు.
- అక్టోబర్ 3, 1972న చీఫ్ జస్టిస్ ఎస్.ఎం.సిక్రి నేతృత్వంలోని ధర్మాసనం తీర్పు.
- "చారిత్రక పరిస్థితుల రీత్యా తెలంగాణలో ముల్కీ నిబంధనలు చట్టద్ధమే, వాటి కాలం చెల్లలేదు" అని సంచలన తీర్పు.

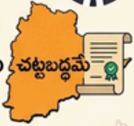

తదనంతర పరిణామాలు (1973)

- ఈ తీర్పును వ్యతిరేకిస్తూ ఆంధ్ర ప్రాంతంలో నిరసనలు.
- 1973లో 'జై ఆంధ్ర ఉద్యమం' ప్రారంభమైంది.

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు - జీవో 610 - కమిటీలు:

ఆరు సూత్రాల పథకం

- ఉద్రిక్తతల నేతృత్వంలో కేంద్రం ఆరు సూత్రాల పథకాన్ని తెచ్చింది.
- డిసెంబర్ 18, 1973న 32వ రాజ్యాంగ సవరణ ఆమోదం.
- జూలై 1, 1974 నుంచి అమల్లోకి వచ్చింది.

రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు & జోనల్ విభజన

- అక్టోబర్ 18, 1975న రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు (GO 674) వెలువడ్డాయి.
- నవంబర్ 1, 1975న రాష్ట్ర ప్రభుత్వం జీవో 729 జారీ.
- రాష్ట్రాన్ని 6 జోన్లుగా విభజించారు:
  - 1,2,3 (కోస్తాంధ్ర); 4 (రాయలసీవ); 5,6 (తెలంగాణ
- 19వ పేరా ప్రకారం హైదరాబాద్ 6వ జోన్ లోకి వస్తుంది.

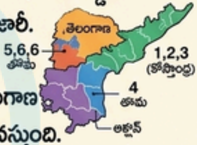

అక్రమ నియామకాలు & కమిటీలు

- చట్టాలున్నా, 40,000 మంది ఆంధ్ర ఉద్యోగులు అక్రమంగా నియమించబడ్డారు.
- CM ఎన్టీఆర్: జయభారత్ రెడ్డి ఛైర్మన్‌గా త్రిసభ్య కమిటీ వేశారు (1975-1984 నియామకాలపై).
- ఈ కమిటీ ఆధారంగా: డిసెంబర్ 30, 1985న 'జీవో 610' జారీ అయింది.
- మార్చి 31, 1986 నాటికి వారిని వెనక్కి పంపాలనే జీవో కూడా అమలు కాలేదు.
- ఆ తర్వాత: CM చంద్రబాబు నియమించిన గిర్గ్లానీ కమిటీ అధ్యయనం.
- జూన్ 26, 2001 - సెప్టెంబర్ 30, 2004 వరకు అధ్యయనం చేసి, 750 పేజీల నివేదిక సమర్పించింది.

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

జై ఆంధ్ర ఉద్యమం & రాజ్యాంగ పరిణామాలు (1972)

జై ఆంధ్ర ఉద్యమం – నేపథ్యం

1972 అక్టోబర్‌లో

👉 ముల్కీ నిబంధనలకు అనుకూలంగా సుప్రీంకోర్టు తీర్పు

ఈ తీర్పును వ్యతిరేకిస్తూ ఆంధ్ర ప్రాంతంలో తీవ్రమైన ఆందోళన చెలరేగింది.

👉 దీనినే "జై ఆంధ్ర ఉద్యమం" అంటారు.

రాజ్యాంగ మార్పులు

Ee parinaamaala falithamgaa:

- 32వ రాజ్యాంగ సవరణ
- Article 371(D) & 371(E) అమలు
- ❌ ముల్కీ నిబంధనలు శాశ్వతంగా రద్దు

జై ఆంధ్ర ఉద్యమం – ఆరంభం

👉 ముల్కీ తీర్పును వ్యతిరేకిస్తూ:

- 🎓 విద్యార్థులు
- ⚖️ న్యాయవాదులు

aadwaryamlo udyamam praarambhamaindi

👉 హైకోర్టు బెంచ్ ఏర్పాటు డిమాండ్ చేస్తున్న న్యాయవాదులు ఉద్యమానికి మద్దతు ఇచ్చారు

సంక్షోభ పరిష్కార ప్రయత్నాలు

రాష్ట్రాన్ని సమైక్యంగా ఉంచేడుకు కేంద్ర ప్రభుత్వం తీకుకున్న చార్యలు:

- 📌 పంచసూత్ర ప్రణాళిక
- 📌 ఆరు సూత్రాల పథకం

👉 రాజకీయ & పరిపాలనాపరమైన పెద్ద మార్పులకు దారి తీసింది

ముఖ్య సంఘటనలు

October 24, 1972

అప్పటి ముఖ్యమంత్రి

👉 P. V. Narasimha Rao

📍 ఏలూరు (పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా)లో విద్యార్థులతో చర్చలు.

❌ విద్యార్థులు ఆయన మాటలను తిరస్కరించారు.

👉 విద్యార్థుల డిమాండ్లు:

- రాష్ట్ర విభజన. ముఖ్యమంత్రి రాజీనామా.

👉 విద్యార్థులు JACs (Joint Action Committees)గా ఏర్పడ్డారు.

December 31, 1972 – Tirupati Meeting

కాంగ్రెస్ ప్రజాప్రతినిధుల సమావేశం.

👉 కీలక తీర్మానాలు:

- ❌ మంత్రుల రాజీనామా.
- 💰 పన్నుల నిరాకరణ (Tax Boycott).
- 🛑 ప్రభుత్వ పరిపాలన స్తంభింపజేయడం.

ముఖ్య సందేశం

👉 జై ఆంధ్ర ఉద్యమం = ముల్కీ నియమం తీర్పుకు వ్యతిరేక ప్రతిస్పందన.

👉 ఇది రాష్ట్ర రాజకీయాలలో ఆటలో భారీ మార్పులకు దారి తీసింది.

👉 చివరికి Article 371(D) ద్వారా కొత్త స్థానిక హక్కుల వ్యవస్థ ఏర్పడింది.

💡, Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision

ప్రధాని పంచసూత్ర ప్రణాళిక (Five-Point Formula)

పరిస్థితులను గమనించిన ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ నవంబర్ 27, 1972న పంచసూత్ర ప్రణాళికను ప్రకటించారు. 1972, డిసెంబర్ 23న పార్లమెంట్ దీనిని ఆమోదించింది.

దీని ప్రకారం: ముల్కీ నిబంధనలు హైదరాబాద్-సికింద్రాబాద్ (జంటనగరాలు)లలో 1977 వరకు, మిగిలిన తెలంగాణ ప్రాంతానికి 1980 వరకు వర్తిస్తాయి.

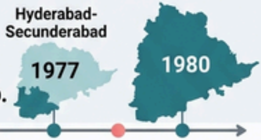

ముఖ్య సూత్రాలు:

- తహసీల్దార్, సివిల్ అసిస్టెంట్ సర్జన్, అసిస్టెంట్ ఇంజనీర్ స్థాయి వరకు తెలంగాణలో ముల్కీ వర్తింపు.

- సచివాలయం లాంటి సమ్మిళిత కార్యాలయాల్లో (నాన్ గెజిటెడ్) ప్రతి మూడు ఱు ఖాళీలలో రెండో ఖాళీకి ముల్కీ వర్తింపు.

- గెజిటడ్ స్థాయి (1 లేదా 2వ స్థాయి) పోస్టుల ప్రాంతీయకరణ.

- హైదరాబాద్, సికింద్రాబాద్‌లలో ఆంధ్ర ఆంధ్ర వారికి విద్యా సౌకర్యాల సర్దుబాటు.

- హైదరాబాద్ - సికింద్రాబాద్‌లకు రెండు ప్రాంతాల వారితో సమ్మిళిత పోలీసు దళం ఏర్పాటు.

Follow **TelanganaWEB** for more Learning & Revision.

ఉద్యమ తీవ్రత & హైకోర్టు తీర్పులు (1972–1973)

ఉద్యమ తీవ్రత (Movement Escalation)

- ఆంధ్ర నాయకులు & NGOs (Non-Gazetted Officers)
- November 30, 1972 - NGOs ప్రణాళికను తిరస్కరించారు
- December 7, 1972 - భారీ సమ్మె ప్రారంభం
- March 25, 1973 - 108 రోజుల తర్వాత సమ్మె విరమణ

న్యాయవాదుల పాత్ర (Role of Lawyers)

- రాజమండ్రిలో న్యాయవాదుల సభ
- December 5, 1972 - ఆంధ్ర బంద్ నిర్వహణ

హింసాత్మక ఘటనలు (Violent Incidents)

- December 24, 1972 – Vijayawada - CPI సమైక్యవాదుల ఊరేగింపుపై దాడులు. CRPF కాల్పులు. 8 మంది మరణం.
- January 1, 1973 - ప్రభుత్వం ముఖ్య నాయకులను అరెస్ట్ చేసింది.

హైకోర్టు తీర్పులు (High Court Judgements)

- February 17, 1973 - వలస వచ్చిన వారినే Mulkiగా పరిగణించిన వినూత్న తీర్పు. తెలంగాణలో పుట్టి పెరిగిన వారిని కాదు అని పేర్కొనడం.
- July 11, 1973 - ముల్కీ నిబంధనలు నియామకాలకే వర్తిస్తాయి. ప్రమోషన్లకు వర్తించవని స్పష్టం.

రాజకీయ పరిణామాలు (Political Developments)

- January 12, 1973 - అప్పటి ముఖ్యమంత్రి P. V. Narasimha Rao. 8 మంది మంత్రులను కేబినెట్‌లోకి తీసుకున్నారు. కానీ కేంద్ర ఒత్తిడితో:
- January 18, 1973 - రాజీనామా చేశారు. రాష్ట్రంలో President's Rule అమలు.

ముఖ్య సందేశం (Key Insight)

- ఈ దశలో ఉద్యమం తీవ్రరూపం దాల్చి:
  - సమ్మెలు
  - బంద్‌లు
  - హింసాత్మక ఘటనలు
  - న్యాయపరమైన వివాదాలు
- చివరికి రాష్ట్ర రాజకీయ వ్యవస్థను పూర్తిగా ప్రభావితం చేసింది.

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision

తెలంగాణ నేతల అసంతృప్తి - పరిష్కార మార్గాలు:

1. ముల్కీ పటిష్ట అమలు డిమాండ్

అక్టోబర్ 30, 1972న తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ చైర్మన్ కోదాటి రాజమల్లు ముల్కీ పటిష్ట అమలును కోరారు.

2. తెలంగాణ కాంగ్రెస్ ఫోరం & ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్

1973, జనవరి 21న మర్రి చెన్నారెడ్డి ఆధ్వర్యంలో తెలంగాణ కాంగ్రెస్ ఫోరం ఏర్పడి ప్రత్యేక రాష్ట డిమాండ్ ను వినిపించింది.

3. జై ఆంధ్ర ఉద్యమం తగ్గడం & కేంద్రం చొరవ

కాకాని వెంకటరత్నం మరణం తదితర పరిణామాలతో జై ఆంధ్ర ఉద్యమం తగ్గింది. ఫిబ్రవరి 7, 1973న ప్రధాని నేతలను ఢిల్లీకి పిలిచి చర్చించారు.

4. కేంద్ర నాయకుల సంప్రదింపులు

గవర్నర్ సలహాదారు హెచ్.సి. సరీన్, హోంమంత్రి కె.సి. పంత్ సంప్రదింపులు జరిపారు.

5. రాష్ట్రపతి పాలన పునరుద్ధరణ

సెప్టెంబర్ 1, 1973న రాష్ట్రపతి పాలన పునరుద్ధరించారు.

, Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

ఆరు సూత్రాల పథకం (Six-Point Formula) - 1973

కేంద్రం సెప్టెంబర్ 21, 1973న ఈ పథకాన్ని ప్రకటించింది. 1973, అక్టోబర్ మొదటి తేదీన ఆంధ్ర కాంగ్రెస్ కమిటీ దీనికి అంగీకరించి ఉద్యమాన్ని విరమించింది.

కీలక సూత్రాలు

1. వెనుకబడిన ప్రాంతాల అభివృద్ధికి నిధులు,
   - రాష్ట్ర స్థాయి ప్రణాళిక బోర్డు, ఉపసంఘాల ఏర్పాటు.

2. విద్యాసంస్థల్లో స్థానికులకు ప్రాధాన్యం.
   - హైదరాబాద్‌లో కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాయిం స్థాపన.

3. నిర్ణీత స్థాయి వరకు (నాన్ గెజిటెడ్, స్థానిక సంస్థల
   - ఉద్యోగాలు, తహసీల్దార్ తదితర) ప్రత్యక్ష నియామకాల్లో స్థానికులకు ప్రాధాన్యత.

4. ప్రమోషన్ల కోసం కేడర్ల వ్యవస్థీకరణ.

5. ఫిర్యాదుల పరిష్కారానికి ఉన్నత అధికార పరిపాలన ట్రిబ్యునల్ (Administrative Tribunal) ఏర్పాటు.

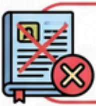

6. రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా ముల్కీ నిబంధనలు, తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీల రద్దు.

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

రాజ్యాంగ సవరణ (32వ సవరణ చట్టం - 1973)

ఈ పథకానికి చట్టబద్ధత కల్పిస్తూ 1973, డిసెంబర్ 18న పార్లమెంటు ఆమోదించింది.
లోక్ సభలో అనుకూలంగా 311, వ్యతిరేకంగా 8 ఓట్లు (1973, డిసెంబర్ 23వ తేదీ) వచ్చాయి.

కీలక సూత్రాలు

1. పార్లమెంటు ఆమోదం (డిసెంబర్ 18, 23, 1973): లోక్ సభలో అనుకూలంగా 311, వ్యతిరేకంగా 8 ఓట్లు.

2. రాష్ట్రపతి ఆమోదం & రాజ్యాంగ సవరణ (మే 3, 1974): ఆర్టికల్ 371(డి), (ఇ) లను చేర్చారు.

3. అమలులోకి వచ్చిన తేదీ: జూలై ఒకటో తేదీ, 1974.

4. తెలంగాణ ప్రాంతీయ కమిటీ రద్దు (జనవరి మొదటి తేదీ, 1974): 1958లో ఏర్పాటైన కమిటీ.

1958 Committee

5. రాష్ట్రపతి పాలన ఎత్తివేత & కొత్త సీఎం: డిసెంబర్ 10, 1973న ఎత్తివేసి, జలగం వెంగళరావును సీఎం చేశారు.

6. తర్వాత ఎన్నికలు & సీఎం: 1978, ఫిబ్రవరి ఎన్నికల అనంతరం మార్చి 6, 1978న మర్రి చెన్నారెడ్డి సీఎం అయ్యారు.

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

నిబంధన 371-D & 371-E ముఖ్యాంశాలు

ఈ పథకానికి చట్టబద్ధత కల్పిస్తూ 1973, డిసెంబర్ 18న పార్లమెంటు ఆమోదించింది.
లోక్ సభలో అనుకూలంగా 311, వ్యతిరేకంగా 8 ఓట్లు (1973, డిసెంబర్ 23వ తేదీ) వచ్చాయి.

కీలక సూత్రాలు

1. నిబంధన 371-D: స్థానిక కేడర్ల ఏర్పాటు, ప్రత్యక్ష రిజర్వేషన్లు కల్పించే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఉంటుంది.

2. నిబంధన 371-D: వివాదాల పరిష్కారానికి పరిపాలన ట్రిబ్యునల్ ఏర్పాటు.

3. నిబంధన 371-D: ట్రిబ్యునల్ పై హైకోర్టుకు పర్యవేక్షణాధికారం ఉండదు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 3 నెలల్లోపు ఉత్తర్వులను సవరించవచ్చు/రద్దు చేయవచ్చు.

నవంబర్ 1, 1956

Letter

4. నిబంధన 371-D: పూర్వపు హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో నవంబర్ 1, 1956కు ముందు, లేదా చట్టానికి ముందు జరిగిన నియామకాలను చట్టవ్యతిరేకంగా ప్రకటించడానికి వీలులేదు.

5. నిబంధన 371-E: ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో పార్లమెంటు చట్టం ద్వారా సెంట్రల్ యూనివర్సిటీ ఏర్పాటు.

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

ఆరు సూత్రాల పథకం: విమర్శలు & ముగింపు

పథకం అమలులో విమర్శలు:

1919(15 yrs) → 1956(12 yrs) [Current Scheme] → 4 yrs

1. ముల్కీ నిబంధనల ప్రకారం 1919లో 15 ఏళ్ల 1956లో 12 ఏళ్లకు తగ్గించగా, ఈ పథకంతో దానిని 4 ఏళ్లకు కుదించడం తెలంగాణకు తీవ్ర నష్టం చేసింది.

2. ప్రణాళిక బోర్డులను 1985లో రాష్ట ప్రభుత్వం ఏకపక్షంగా రద్దు చేసింది. కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయంలో స్థానికుల ప్రాతినిధ్యం నామమాత్రమైంది.

3. పోస్టులను అప్‌గ్రేడ్ చేయడం ద్వారా సీమాంధ్ర వారు సులభంగా ఉద్యోగాల్లోకి ప్రవేశించి స్థానికత అర్హతలను నీరుగార్చారు.

ముగింపు (Conclusion):

4. ఆరు సూత్రాల పథకం, 32వ రాజ్యాంగ సవరణాలు ఆంధ్రప్రదేశ్ పాలనా స్వరూపాన్ని సమూలంగా మార్చివేశాయి. స్థానికత ఆధారంగా అవకాశాలు కల్పించాలన్న రాజ్యాంగ లక్ష్యం ఉన్నప్పటికీ, ఆచరణలో ముల్కీ నిబంధనల శాశ్వత రద్దు, నివాసార్హతను నాలుగేళ్లకు కుదించడం, పాలకుల ఏకపక్ష నిర్ణయాలు వెజ ప్రయోజనాల ఏతితీఱమాలు విద్యార్థులు, యువతలో గూడుకట్టుకున్న తీవ్ర మనోవేదనకు కారణమై, భవిష్యత్తులో మరింత ఉధృతమైన ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆకాంక్షకు దారిచూపాయి.

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు – 1975 (Presidential Orders 1975)

నేపథ్యం & ప్రభావం (Background & Impact)

'నిరుద్యోగ సమస్యకు పరిష్కారం'

❌ తీవ్ర నిరాశ ఎదురైంది

'పాలకుల ఏకపక్ష నిర్ణయాలు & తప్పు వ్యాఖ్యానాలు' →

స్థానికేతరులకు కేటాయింపు
↓
స్థానికులకు దక్కాల్సిన ఉద్యోగాలు

పరిణామాలు (Consequences)

దిస్పుడత ఏర్పాయి → జైభారత్ రెడ్డి కమిటీ ఏర్పాటు → గిర్గ్లానీ కమిటీ ఏర్పాటు → ✊ ఉద్యోగుల సకల జనుల సమ్మె → ➡ ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆవిర్భావానికి దారి

జారీ వివరాలు (Issue Details)

- October 18, 1975
- 32వ రాజ్యాంగ సవరణ ద్వారా అమలు
- GO Ms No. 674 ద్వారా Presidential Orders అమల్లోకి వచ్చాయి

జోన్ల విభజన (Zonal System)

- Zones 1, 2, 3 → కోస్తాంధ్ర (Coastal Andhra)
- Zone 4 → రాయలసీమ (Rayalaseema)
- Zones 5 & 6 → తెలంగాణ (Telangana)

November 1, 1975 – GO Ms No. 729 (Para 19)
👉 📍 Hyderabad → Zone 6లో చేర్చబడింది

స్థానికత నిర్వచనం (Local Candidate Definition)

- 4వ తరగతి నుంచి 10వ తరగతి వరకు
- కనీసం 4 సంవత్సరాలు ఒకే ప్రాంతంలో చదివితే
- 👉 ఆ ప్రాంతానికి Local Candidateగా పరిగణన

మినహాయింపులు – Para 14 (Exemptions)

- సచివాలయం (Secretariat)
- శాఖాధిపతుల కార్యాలయాలు (51 Offices)
- Special Offices
- ₹5 కోట్లకు పైబడిన ప్రాజెక్టులు
- Hyderabad City Police (Under 14(F))

రిజర్వేషన్లు (Reservations for Locals)

- District Level Posts → 80%
- Zonal Non-Gazetted Posts → 70%
- Zonal Gazetted Posts → 60%

సమన్యాయ సూత్రం (Equitable Share Rule)

November 1, 1975 – GO Ms No. 728
👉 పై మినహాయింపు ఉన్న విభాగాల్లో కూడా
➡ "Equitable Share" (సమన్యాయ సూత్రం) పాటించాలి

ముఖ్య సందేశం (Key Insight)

స్థానిక హక్కులను రక్షించడానికి రూపొందించబడిన వ్యవస్థ

- ❌ కానీ అమలు లోపాల వల్ల వివాదాలు పెరిగాయి
- ➡ ఉద్యమాలను మరింత ఉధృతం చేసి
- ➡ తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆవిర్భావానికి పునాది వేశాయి

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

ఉల్లంఘనలు - తెలంగాణ ఉద్యోగుల (TNGOs) నిరసనలు

Jobs, Positions and

- హైదరాబాద్‌ను ఫ్రీ జోన్ (Free Zone), 7వ జోన్ అంటూ తప్పుడు పేర్లతో పిలుస్తూ, లోకల్ కోటా పోగా మిగిలిన ఓపెన్ కోటాను "నాన్-లోకల్ కోటా"గా అన్వయించి వేలాది మంది స్థానికేతరులను నింపారు.

July 10, 1968
తెలంగాణ పరిరక్షక దినం

May 1, 1969
కోర్కెల దినం

January 11, 1969
ప్రత్యక్ష చర్యకు హెచ్చరిక

దీనికి వ్యతిరేకంగా TNGOs జూలై 10, 1968న "తెలంగాణ పరిరక్షక దినం", మే 1, 1969న "కోర్కెల దినం" పాటించారు. జనవరి 11, 1969న ప్రత్యక్ష చర్యకు హెచ్చరించారు.

జయభారత్ రెడ్డి కమిటీ (1983-84)

అక్రమ నియామకాలపై ముఖ్యమంత్రి ఎన్.టి.రామారావు.. జయభారత్ రెడ్డి (కన్వీనర్), కమలనాథన్, ఉమాపతి సభ్యులుగా త్రిసభ్య కమిటీ వేశారు.
ఈ కమిటీ అక్టోబర్ 18, 1975 నుంచి 1984 వరకు జరిగిన నియామకాలను పరిశీలించింది.

36 పేజీల నివేదిక

59,000

59 వేల మంది

అక్రమ స్థానికేతరులు

జూన్ 30, 1981 నాటికి తెలంగాణలో 59 వేల మంది స్థానికేతరులు అక్రమంగా ఉన్నట్లు 36 పేజీల నివేదికలో నిర్ధారించింది (అత్యధికంగా ఖమ్మం, హైదరాబాద్‌లలో).

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

610 జీ.ఓ. జారీ - వైఫల్యం

ఈ: డిసెంబర్ 5, 1985
ఉద్యోగ సంఘాలు డిసెంబర్ 5, 1985న వినతిపత్రం ఇవ్వగా,

డిసెంబర్ 7, 1985
డిసెంబర్ 7, 1985న ప్రభుత్వంతో ఒప్పందం కుదిరింది.

డిసెంబర్ 30, 1985
దీని ఫలితంగా G.O. 10 డిసెంబర్ 30, 1985న '610 జీ.ఓ.' జారీ అయింది.

లక్ష్యం

- మార్చి 31, 1986 నాటికి స్థానికేతరులను వారి స్వస్థలాలకు బదిలీ చేయడం, ఉల్లంఘనలను సరిదిద్దడం.

మార్చి 31, 1986 నాటికి

విఫలం

- న్యాయస్థానాల ద్వారా స్టేలు తేవడం
- ప్రభుత్వ ఉదాసీనత వల్ల ఇది అమలు కాలేదు.

⚠ మరో దెబ్బ - ఉపాధ్యాయుల రిజర్వేషన్ కుదింపు

ఉపాధ్యాయుల లోకల్ రిజర్వేషన్ 80% నుంచి 70%కు కుదింపు

జనవరి 1, 1994 నుంచి పరోక్షంగా అమలు

Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.

గిర్లానీ కమిషన్ (2001-2004)

కమిషన్ ఏర్పాటు & నేపథ్యం

- 610 జీ.ఓ. అమలు కాకపోవడంతో నాటి సీఎం చంద్రబాబు నాయుడు విశ్రాంత ఐఏఎస్ అధికారి జె.ఎం. గిర్లానీతో జూన్ 26, 2001న ఏకసభ్య కమిటీ వేశారు.

నివేదిక సమర్పణ

- ఈ కమిటీ సెప్టెంబర్ 30, 2004న 750 పేజీల సమగ్ర నివేదికను (3 సంపుటాలు, 15 అధ్యాయాలు) ప్రభుత్వానికి సమర్పించింది.

కీలక ఫైండింగ్స్ & సూచనలు

రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు 126 విధాలుగా ఉల్లంఘనకు గురయ్యాయని నిర్ధారించి, వాటిని వాటిని 18 రకాలుగా వర్గీకరించి, 35 పరిష్కార మార్గాలను సూచించింది.

రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వులు

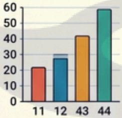

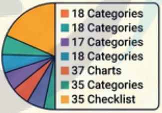

ఉల్లంఘనల తీరు

- జోనల్/జిల్లా పోస్టులను అప్‌గ్రేడ్ చేసి రాష్ట్రస్థాయి పోస్టులుగా మార్చడం.

- హైదరాబాద్‌ను ఏడో జోన్‌గా చూపడం.

- బోగస్ ధ్రువపత్రాలు వాడటం.

, Follow TelanganaWEB for more Learning & Revision.